

SVEIKINIMAI

IVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

TA PARAMA ANKSČIAU AR VĖLIAU ATSIPIRKS, VĖL SUGRĮŠ Į LIETUVĄ – Petras Maksimavičius	6
LLD 2016 METŲ RENGINIAI – Aldona Jonušonytė	8
LENKIJOS LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS TARYBOS POSĖDIS – Irena Gasperavičiūtė	9
BITININKŲ SUSIRINKIMAS – Petras Vitkauskas	17

KULTŪROS BARUOSE

KULTŪRA - SVARBI KIEKVIENAI TAUTAI, JOS PUOSELĖJIMAS UŽTIKRINA TAUTOS GYVASTĮ – Asta Pečiulienė	10
„TERRA JATWEZENORUM” PRISTATYMAS – „ Aušros ” inf.	15
„PASIMATYMAI” SU VILKAIS – Jurgita Stankauskaitė	16
SEINŲ KUNIGŲ SEMINARIJOS AUKLĖTINIŲ DARBAI – Aldutė Karneckaitė	18

KNYGŲ LENTYNOJE

GIMINĖS KNYGA – Janina Macukonienė	14
---	----

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

LIETUVYBĖ XXI AMŽIUIJE – Rimantas Balsys	20
LIETUVIŲ TAUTINIS JUDĖJIMAS IR SEINŲ SPAUSTUVĖ – Rimantas Miknys	23

SKELBIMAI

KRYŽIAŽODIS

KALĖDINIS KRYŽIAŽODIS	26
-----------------------------	----

Viršeliuose:

Žiema (Valdo Žilionio nuotr.)

Žiemos pūkeliai (Aleksandros Staskevičiūtės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS:

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
tel./faks. 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA:

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny, ul. 22 Lipca 9
tel./faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė – Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorius – Petras Vitkauskas
Stilistė, korektorė – Birutė Burdinaitė-Ołow
Techn. redaktorė – Aldona Jonušonytė

KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2016-12-20.

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra.

„Aušros“ redakcijos sąskaita:

BS Sejny O/Puńsk, ul. A. Mickiewicza 52,
16-515 Puńsk
Nr. 33 93540007 0070 0000 0198 0008
SWIFT / BIC kodas: POLU PL PR

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita:

BS Sejny, ul. Marchlewskiego 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas: POLU PL PR

RUCH S.A. vykdoma prenumerata
Spausdinto leidinio prenumeratą galima užsakyti
tiesiogiai interneto tinklapyje www.prenumerata.
ruch.com.pl. Kilus klausimų, prašom rašyti el. p.
adresu prenumerata@ruch.com.pl arba skambinti
„RUCH“ Klientų aptarnavimo centrui tel. 22 693
70 00 arba 801 800 803 (darbo dienomis 7-17 val.).
Skambučio kaina priklauso nuo operatoriaus.

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw
Wewnętrznych i Administracji.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Projektą iš dalies remia
Spausdos, radijo ir tele-
vizijos rėmimo fondas
(26-27 psl.).

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Ka besibaigiantieji metai davė Lietuvai, šiandien dar sunkoka pasakyti. Po rudenį vykusių Seimo rinkimų susiformavus naujai koalicijai vis dar stebima ir laukiama kokių nors jos sprendimų. Matyt, ateinantieji viską išryškins. Vis dėlto antrieji valdymo metai patys geriausi, jei norima ką nors padaryti, mat trečiaisiais jau po truputį pradeda ruošti rinkimų kampanijai.

Lenkijoje dabartinio Seimo kadencija jau išbėgėjo, valdančioji be jokios koalicijos Teisės ir teisingumo partija priiminėja įstatymus, kokius tik nori. Beje, šitai sukėlė visuomenės protestus. Televizijoje galime pamatyti didžiųjų Lenkijos miestų gatves, pilnas protestuojančių žmonių. Kaip viskas klostysis toliau, matysime kitais metais. Šiek tiek neramu.

Lenkijos lietuviams besibaigiantys metai, man rodos, nebuvo ypatingi dideliais įvykiais. Na, gal juos galima būtų pavadinti jubiliejiniiais: minėjome ir Punsko lietuvių kultūros namų, ir Punsko lietuvių licejaus 60-ąjį jubiliejų, Vidugirių mokyklos 100-metį, rudenį Seinuose – „Šaltinio“ spaustuovės 110-ąsias, Seinų kunigų seminarijos įkūrimo 190-ąsias metines. Jau nekalbu apie paskirų ansamblių apskritus jubiliejus. Švęsti smagu, net ir prasminga pasižiūrėti, kas nuveikta, kokie sprendimai pasirinkti. Ne veltui sakoma: „Istorija – gyvenimo mokytoja“. Tik kartais susimąstau, ar pas mus dar išlikusi pusiausvyra tarp praeities jubiliejinių minėjimų ir šiandieną kuriančių darbų. Gyventi vien praeitimi juk negalima.

Švenčių proga norėtųsi palinkėti – būkime kūrybingi! Ir ne tik kūrybingos asmenybės, bet būkime ir gyva, kurianti, darni lietuvių bendruomenė! Prasmingų mums visiems ateinančių Naujųjų metų ir gražių darbų!

*Užliejai mus, visagali Dieve, nauja įsikūnijusio Žodžio šviesa!
Tegul ji tikėjimu šviečia mūsų dvasioje ir atsispindi darbuose.
(Kalėdų ryto Eucharistijos pradžios malda, Romos mišiolas)*

Broliai ir seserys Kristuje!

2016 metais visame pasaulyje šventėme ir išgyvenome ypatingą Gailestingumo laikotarpio dovaną, kuria dalinomės vieni kitų dvasiai ir kūnui. Patirta Dievo meilė, artimiau pažintas žmogus bei gyva atjauta priminė ir atnaujino mūsų tikėjimą, kad toliau augtume nokstančiais jo vaisiais.

Džiugiai laukdami Viešpaties per Adventą ir švęsdami Jo atėjimą per Kalėdas žengiamo į naują liturginį laiką. Atsiveriančiais naujais metais patirsime visus Kristaus ir savo gyvenimo įvykius, Dievo gailestingumo proveržius. Jie sukurs šeimose, parapijose ir tarp draugų daugybę gražių ir prasmingų švenčių, kurias kasmet rengiate savo bendruomenėse.

Esame laimingi, kad visas metų šventes puošia turtinga mūsų lietuvių kultūra. Savo tikėjimo gelmėse, priėmę žmogumi tapusio Kristaus šviesą, mūsų protėviai per amžius suaudė iškalbingą tradicijų, papročių ir tautinio meno audinį. Per Kalėdas ir kitas metų šventes nepamirškime, kad mūsų gražiuose tautosakos papročiuose, simboliuose, žaidimuose susitinka ir jungiasi tautinės ir krikščioniškosios vertybės. Priminkime vieni kitiems, kad Kalėdų išorinis spindesys yra žmogumi gimusio Kristaus šviesa, Kalėdų eglutės puošnumas – tai džiaugsmas dėl Jėzaus atėjimu atgautos Dievo ir žmogaus vienybės, kuri buvo sunaikinta žmogaus neklusnumo vaisiumi Rojuje (žr. Pr 3). Kūčios yra pirmoji Kalėdų švenčių žinia šeimoje ir namuose dar prieš dalyvaujant Piemenėlių Mišiose, o dovanų teikimas vieni kitiems atspindi mūsų išsigelbėjimą ir Dievo malonę, suteikiamą savo kūrinijai.

Dėkoju seserims ir broliams dvasininkams bei visiems, kurie liudijate tikėjimą, skelbiate Dievo žodį ir išlaikote gyvą sielovadą mūsų lietuviškose parapijose ir bendruomenėse. Tai ne vien kunigų ir pašvęstųjų veiklos atsakomybė, nes visi turime asmeniškai priimti tikėjimo, vilties ir meilės dovaną bei ją dalintis su kitais. Kristaus atėjimas – Kalėdos yra didžios Dievo dovanos mums – meilės – pradžia, duota, kad mes ją dalintumės. Esu tai patyręs šiais metais tarp kitų švenčių lankydamasis parapijose ir bendruomenėse Australijoje, JAV, Brazilijoje, Vasario 10-osios gimnazijoje Vokietijoje, Gailestingumo kongrese Vilniuje, Šiluvos koplyčios 50-mečio iškilnėse Dievo Motinos bazilikoje Vašingtone, jaunimo stovyklose, lietuvių dvasininkų suvažiavimuose JAV ir Europoje, taip pat lankydamas jus bei jūsų šeimas.

Jūsų šventėse ir namuose tespindi gimusio ir ateinančio Viešpaties Kristaus dvasia.

Su šventomis Kalėdomis ir palaimintų 2017 metų!

*Lietuvos Vyskupų Konferencijos delegatas
užsienio lietuvių katalikų sielovadai
prelatas Edmundas J. Putrimas*

Tebūna šios džiugios šventės malonių stabtelėjimu kasdienių darbų sukury, susimąstymo akimirka. Tebūna šviesios ir laimingos visos metų dienos. Linksmų šv. Kalėdų ir laimingų Naujųjų metų!

Lenkijos lietuvių draugija ir „Aušros“ redakcija

Mielieji!

Linkime, kad šv. Kalėdų dvasia pripildytų Jūsų širdis tikėjimo ir vilties. Tegul 2017-aisiais sėkmė ir kūrybiškumas lydi Jūsų darbus, o santarvė – bendravimą su aplinkiniais. Lai nepristinga energijos įgyvendinant užmojus visose gyvenimo srityse.

*Lietuvos Respublikos konsulato
Seinuose kolektyvas*

Tegul visus apgaubia tyra šv. Kalėdų nuotaika. Tegul kiekvieną iš Jūsų aplanko Kalėdų angelas, atnešdamas į namus ramybę ir darną, pripildydamas širdis meilės ir šilumos.

Telydi Jus santarvė ir tegul niekuomet nepri-trūksta džiaugsmo, laimės ir geros sveikatos per ateinančius Naujuosius 2017 metus. Tebūna tie metai dosnūs prasmingų darbų, turtingi sėkmės ir vilčių išsipildymo!

Punsko valsčiaus taryba, viršaitis ir darbuotojai

Tegul šventinė nuotaika, pripildžius širdis šviesos, džiaugsmo ir viltingo laukimo, neapleidžia Jūsų visus metus. Lai ateinančiais metais Jus lydi puikios idėjos, energija ir gerovė. Tebus tai naujų galimybių ir sėkmingo bendradarbiavimo metai.

Visą lietuvių bendruomenę sveikina

LLD Suvalkų skyrius ir „Suvalkiečio“ redakcija

Mieli Tautiečiai,

pasitikdami šv. Kalėdas ir Naujuosius metus nuoširdžiai linkime ramybės, giedros, šviesos ir sveikatos, prasmingų darbų bei sumanymų išsipildymo. Lai 2017 metai būna sėkmingi, kupini naujų tikslų ir galimybių išsipildymo. Džiaugsmingų šv. Kalėdų ir laimingų Naujųjų metų!

*Lietuvos Respublikos ambasadorius
Lenkijos Respublikoje
Šarūnas Adomavičius*

Nuoširdžiai sveikinu Jus kasmetinės Kristaus Gimimo šventės proga. Linkiu išgyventi dvasinio atgimimo džiaugsmą ir sulaukti gausios Dievo palaimos. Būkite sveiki ir džiaugsmingai sutikite tolimesnį gyvenimą.

Tegul tylus Kūčių džiaugsmas, šventa Kalėdų ramybė, šviesi viltis ir Amžinoji meilė lydi Jus laimingai į Naujuosius 2017-uosius metus! Su kunigišku palaiminimu

*Kunigas Alfonsas Jurkevičius,
Vroclavo lietuvių kapelionas*

Tegul šios šventės atneša laimę ir ramybę į Jūsų namus, džiaugsmą ir palaimą į Jūsų širdis. Tegul lydi puiki sveikata, gera nuotaika ir didelė sėkmė.

Jotvingių ir prūsų bendrija

Šv. Kalėdos tepasibeldžia ne tik į kiekvienas duris, bet ir į kiekvieną širdį, primindamos tai, kas buvo gera, ir atnešdamos tai, ko taip trūksta. Jaukių ir džiugių šv. Kalėdų bei kūrybingų Naujųjų metų linki

Vidugirių mokyklos bendruomenė

Kūčių vakarą – ramybės sielai,
Kalėdų rytą – džiaugsmo širdžiai.
Naujųjų metų naktį – spindinčios laimės,
Visą gyvenimą – Dievo palaimos.

Lietuvių šv. Kazimiero draugijos valdyba linki visiems, kad šv. Kalėdos būtų kupinos Viešpaties Jėzaus artumo, šilumos, o visus ateinančius 2017 metus Jus lydėtų gausi Dievo palaima.

Kalėdų naktį tylią, kai ilsisi laukai,
Kai sniegenom ir zylėm pasipuošia langai,
Dėkodami praėjusiems, sutikdami naujus,
Visa širdim Jums linkime, kad ir kitus metus
Sutiktumėt džiaugsmingus, gyventumėt ramius,
Minėtumėt sėkmingus ir laimės kupinus.

Artėjančių šv. Kalėdų ir Naujųjų 2017-ųjų metų proga nuoširdžiai sveikina

Punsko lietuvių kultūros namų bendruomenė

Sveikiname Jus ir Jūsų artimuosius su šv. Kalėdomis ir Naujaisiais metais. Tegul niekuomet nepritrūksta Jums džiaugsmo ir šilumos. Tetampa tvirta atrama išmintingi draugai ir patikimi partneriai. Meilė telydi Jūsų šeimą, jaukumas – Jūsų namus, o sėkmė – Jūsų darbą.

*Vysk. Antano Baranausko fondas
„Lietuvių namai“ Seinuose*

Tik tie metai gražiausi mūsų gyvenime,
Kurie kupini ieškojimų ir atradimų džiaugsmo,
Nuskaidrinti bendradarbiavimo ir abipusio
pasitikėjimo,
Turtingi prasmingų darbų ir reikšmingų
pasiekimų.

Tegul 2017 metai suteikia Jums daugiau drąsos
svajoti ir didesnio ryžto siekti tikslų, tegul atneša
ypatingą sėkmę, netikėtus atradimus ir gausą
prasmingos veiklos rezultatų.
Artėjančių šv. Kalėdų ir Naujųjų metų proga
Jus sveikina

*Punsko Kovo 11-osios lietuvių licejaus
bendruomenė*

Lai šv. Kalėdos pripildo Jūsų širdis
begalinio džiaugsmo ir šilumos,
o gražios mintys, pasisekimas ir draugystė
lydi visus Naujuosius metus.

*Punsko Dariaus ir Girėno mokyklos
bendruomenė*

Tegul artėjančios šventės nuskaidrina kiekvieno
iš Jūsų kasdienybę, sušildo sielą, sustiprina viltį,
atneša džiaugsmo ir sveikatos. Linkime Jums
šviesių ir viltingų šv. Kalėdų, dosnių ir laimingų
Naujųjų metų. Tegul jie būna kupini laimės ir
prasmingų darbų.

*Punsko savivaldybės vaikų darželio
bendruomenė*

Artėjant gražiausioms metų šventėms linkime
bent trumpam pamiršti kasdieninius rūpesčius,
pajusti, kad esame ne vien dėl savęs, bet ir dėl
kitų. Tegul šv. Kalėdų ir Naujųjų metų
nuotaika nors trumpam pristabdo skubantį
laiką ir dovanoja sėkmę, stiprybę ir viltį.

Su artėjančiomis šventėmis sveikina

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos bendruomenė

Lai gražiausią metų šventę – Kalėdas lydi jauki, maloni šiluma, lai ji sušildo mūsų širdis visiems ateinantiems metams, kad būtume vieni kitiems jautrūs, malonūs, ištikimi.

Prasmingų ir gražių darbų ateinančiais 2017-aisiais! Tegul jie džiugina, o ne vargina! Visiems Lenkijos lietuviams linkime ištvermės ir vienybės!

Lenkijos lietuvių bendruomenės valdyba

Sveikiname su šv. Kalėdomis ir Naujaisiais 2017 metais.
Linkime daug laimės, kasdienio džiaugsmo, sveikatos, derlingų metų ir Dievo palaimos.

Seinų ir Punsko krašto bitininkai

Šv. Kalėdų proga širdingiausiai sveikiname visus lietuvius. Kur bebūtume, ką beveiktume – privalome išlikti savimi, kurti, veikti ir savo tautai tarnauti.

LLD Gdansko skyrius

Betliejun, Betliejun, Betliejun
Kalėdinę naktį visi, (...)
Suklaupsim, suklaupsim, suklaupsim
Greta piemenėlių maldoj.
Į atodūsius mūsų
Tegul įsiklauso
NAUJAGIMIS gruodžio tyloj.

Lenkijos lietuvius sveikina ir gražių Kalėdų bei laimingų Naujųjų metų linki

Mokytojai Irena ir Jeronimas Šalčiūnai iš Marijampolės

Norėčiau, kad ateinantys 2017 metai nebūtų blogesni negu jau besibaigiantys 2016-ieji. Prašyti geresnių lyg ir netinka. Juk visi matome, kad pasaulyje įsivyravo pesimistinės nuotaikos. Televizijos ekranuose rodomi dramatiški vaizdai. Teroro aktai, karas, bejėgiškumas, savanaudiškumas arba politinis cinizmas. Atrodo, kad tas pasaulis, kurį ligi šiol pažinojome ir kuriame jautėmės saugūs, dingo negrįžtamai.

Šios nuotaikos atkeliavo ir iki mūsų. 2016-aisiais Lenkijos valstybė labai pasikeitė. Pokyčiai buvo staigūs ir vyko visose svarbiausiose žmonių gyvenimo srityse. Gal tai ir viena pagrindinių priežasčių, dėl ko visuomenė pasidalijo į kelias tarpusavy besiginčijančias stovyklas. Koks bus galutinis rezultatas, kol kas sunku prognozuoti. Tik viena aišku jau dabar – dalis įgyvendintų naujų sumanymų neabejotinai turės ilgalaikes pasekmes. Socialinę politiką galima tobulinti ir keisti tvirtinant kiekvieną naują šalies biudžetą, švietimą pertvarkyti galima per kelerius metus. Valstybės valdymo aparatas taip pat keičiamas gana paprastai. Sudėtingiausi ir sunkiai nuspėjami procesai vyksta keičiant žmonių požiūrį į savą istoriją, tautinę tapatybę ir ryšį su savo valstybe. Kad tai „žaidimas su ugnimi“, rodo nesibaigiantys ginčai dėl visiškai skirtingo tų pačių istorinių įvykių ar jų dalyvių vertinimo. Tokiais atvejais dažnai atsiranda daug neigiamų emocijų, atgimsta radikalūs pasiūlymai ir ideologijos. Nieko naujo neparasiau, tokių pavyzdžių pasaulio ar Europos istorijoje daug. Deja, daugeliu atvejų krapštymasis žmonių tapatybėje, jų užslėptų jausmų ar nerealių svajonių žadinimas privedavo prie nelaimių. Įdomu, kad šie klausimai visuomet labiausiai išryškėdavo artėjant prie didelių permainų, vadinamų „amžiaus lūžiais“. Požymių, kad toks „lūžis“ būtų dabar vyksta, yra.

2016-ieji Lenkijos lietuviams buvo gana ramūs metai. Paminėjome kelis

Ta parama anksčiau ar vėliau atsipirks, vėl sugrįš į Lietuvą

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

istoriniu ir kultūriniu požiūriu svarbius jubiliejus. Priminėme ir mūsų kaimynams, kad esame ir kad mūsų istorija – tai neatskiriama viso regiono ar šalies istorijos dalis. Ateinančiais metais minėsime Lietuvių visuomeninės kultūros draugijos (LVKD) įkūrimo (1957 m.) 60-ąsias metines. Tiems, kas neatsimena, priminsiu, kad iš LVKD dalį tradicijų perėmė ir sėkmingai jas tęsia Lenkijos lietuvių draugija (LLD). LVKD prisiminiau todėl, kad paskaitę šios organizacijos archyvinis dokumentus pamatytume, kaip nuo XX a. 6 dešimtmečio keitėsi valstybė, kokie buvo nuosmukiai ir pakilimai. Pakanka pavartyti LVKD (LLD) suvažiavimų metu skaitytus pirmininkų ataskaitinius pranešimus. Juose, dažniausiai „tarp eilučių“, galima įskaityti, koks buvo valstybės santykis į lietuvius, kokie šalies valdžios prioritetai ir kaip lietuviai į tai reagavo, ieškojo būdų išsaugoti tapatybę, į kokius kompromisus sutikdavo eiti, o į kokius ne. LVKD (LLD) – tai svarbi mūsų istorijos dalis, todėl reikia solidžiai ir prasmingai šį jubiliejų paminėti.

Ateinantys metai atneša daug nežinomybės. Kas bus su lietuvių švietimu? Kai nesi mokytojas ir pasiklausai politikų, kurie jau pradėjo įgyvendinti naują švietimo reformą, daug kas skamba įtikinamai ir logiškai. Kai pasiklausai mokytojų, supranti, kad politikai naujos švietimo reformos nuostatas aiškina visų pirma tiems, kas nesupranta, kaip iš tikrųjų veikia

mokykla ir visa švietimo sistema. Tie, kas nesupranta, sudaro visuomenės daugumą. Atsimenu, koks didžiulis buvęs Lenkijoje triukšmas, kai Lietuvoje buvo įgyvendinama paskutinė švietimo reforma. Buvo aptariamoms programoms, susitikdavo abiejų šalių švietimo ekspertai, skaičiuotas mokinių, pamokų ir vadovėlių kiekis, analizuota egzaminų tvarka, pamokų, kur mokoma valstybine kalba, skaičius. Dabar tvyro absoliuti tylą. Nei vieno žodžio apie tai, ar įgyvendinus Lenkijoje švietimo reformą bus vietos tautinių mažumų švietimui ir kaip jis atrodys. Tautinių mažumų švietimas nėra aktualus ar svarbus Lenkijos švietimo dalis, kad apie jį šiuo metu reikėtų galvoti.

Kaip bus kuriami ir kaip veiks nauji savanoriški Teritorinės gynybos daliniai? Vienas jų neabejotinai įsikurs Seinų apskrityje, kur nemažą gyventojų dalį sudaro lietuviai. Visai natūralu, kad juos neramina tautinės ideologijos ir istorinės politikos skverbimasis į vadinamąsias jėgos struktūras. Tai nereiškia, kad policijos ar sienos apsaugos pareigūnai turi būti kosmopolitiški. Tačiau kai tie pareigūnai vieną dieną dalyvauja daug emocijų tautiniu požiūriu keliančiose patriotinėse iškilmėse, o kitą dieną stabdo kelyje, kad patikrintų asmens dokumentus, darosi nejauku. Lygiai nejauku bus, jeigu naujai kuriami Teritorinės gynybos daliniai grąžins tarpukario tradicijas, demonstruos ano meto politikos

tęstinumą. Net ne lietuviai, o lenkai istorikai savo darbuose aprašė, kad ne visos tos tradicijos šiame „demarkaciniame“ ruože buvo garbingos ir ne visi to meto pareigūnai elgėsi padoriai kitataučių atžvilgiu.

Dar daug sričių, kurias reikėtų aptarti baigiantis metams. Tačiau artėja šv. Kalėdos, tad pesimistines nuotakas ir problemas bent kuriam laikui reikėtų nustumti į šalį ir ieškoti teigiamų minčių. Tokių taip pat yra.

Netrukus pradės darbą naujoji Lietuvos Vyriausybė. Kaip jai seksis dirbti, dar niekas nežino. Lietuvos piliečiai laukia permainų, naujos energijos, naujų sumanymų, veržlumo. Visa tai jie pasakė rinkimų metu. Reformų būtinumą rodo taip pat nemažėjanti emigracija ir prastėjantys demografiniai rodikliai. Jeigu Lietuvai seksis, tai ir mums gyventi bus geriau ir ramiau. Jeigu pavyks įgyvendinti svarbias reformas, tai ir Lenkijos-Lietuvos pasienyje nuotaikos pagerės. Būna tikėti, kad ta parama, kurios iš Lietuvos sulaukia mūsų mokiniai, studentai, kultūros darbuotojai, nebus nutraukta. Ta parama anksčiau ar vėliau atsipirka, įvairiomis formomis vėl sugrįžta į Lietuvą. Netrukus Lietuva ir Lenkija minės savo valstybių nepriklausomybės atkūrimo šimtmetį. Labai norėtūsi, kad iki 2018 metų įsibėgėtų tikras ir nuoširdus abiejų šalių bendradarbiavimas įvairiose gyvenimo srityse. Tada ir mums gyventi būtų ramiau ir saugiau.

LLD 2016 metų renginiai

ALDONA JONUŠONYTĖ

Kaip paprastai 2016 metais Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administravimo ministerijos (MSWiA), Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos ir Palenkės vaivadijos maršalkos įstaiiga paramos pagal pateiktas paraiškas dėka Lenkijos lietuvių draugija (pati arba su kitomis įstaigomis) suorganizavo visus nuolatinius renginius.

Kovo 5-ąją Seinų „Lietuvių namuose“ vyko **XXV vaikų teatrų festivalis „Raganė“** (surengė LLD ir Punsko LKN). Pasirodė 7 vaikų teatrai iš mūsų krašto. Apie festivalį rašyta „Aušros“ 5 nr. 10-13 psl.

Konkursai:

- Lietuvos geografijos vyko gegužės 10 d. Seinų „Lietuvių namuose“;
- dailiojo žodžio vyko gegužės 13 d. Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje;
- Lietuvos istorijos vyko gegužės 17 d. Seinų „Lietuvių namuose“;
- lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinėms mokykloms vyko gegužės 20 d. Vidugirių mokykloje, gimnazijoms ir licėjui birželio 6 d. Seinų „Lietuvių namuose“.

Apie konkursus rašyta „Aušros“ 12 nr. 6-9 psl. Konkursų laimėtojams birželio 13-14 d. surengta ekskursija į Lietuvą (rašyta „Aušros“ 12 nr. 10-11 psl.).

Gegužės 18-20 d. vyko **Poezijos pavasaris** (surengė LLD ir Punsko „Aušros“ leidykla). Apie jį rašyta „Aušros“ 10 nr. 13-14 psl.

Birželio 24 d. Šilainėje buvo surengtos **Joninės** (surengė LLD ir LLEKD). Jose dalyvavo šeši ansambliai.

Birželio 26 d. vyko **ansamblių sąskrydis** Burbiškiuose (surengė LLD

ir Punsko LKN). Sąskrydyje dalyvavo 15 ansamblių iš mūsų krašto ir 1 iš Lietuvos. Apie šį renginį rašyta „Aušros“ 14 nr. 14-16 psl.

Liepos 17 d. LLD Ščecino skyrius suorganizavo Punsko moksleivių **išvyką į Pšcelniką** prie Dariaus ir Girėno paminklo (ją rengė Punsko mokykla ir LLD). Apie šį renginį rašyta „Aušros“ 15-16 nr. 12-13 psl.

Rugpjūčio 15 d. Punske vykusias **Žolines** rengė Punsko valsčius, LLD, LLEKD, Punsko LKN. Apie šią šventę rašyta „Aušros“ 15-16 nr. 19-22 psl. ir „Aušros“ 17 nr. 15-17 psl.

Spalio 2 d. Suvalkuose vyko **Rudens gėrybių šventė** (surengė LLD, LLD Suvalkų skyrius ir „Suvalkiečio“ redakcija). Rašyta „Aušros“ 19 nr. 12-13 psl.

Spalio 21 d. vyko **XIV rudens literatūriniai skaitymai** (surengė LLD ir Punsko „Aušros“ leidykla).

Spalio 31 d. Punsko LKN vyko **Vėlinių koncertas** „Žvaigždžių

naktigonė“. Lapkričio 6 d. Vėlinių koncertas „Vėjų valsas“ surengtas „Lietuvių namuose“ Seinuose (organizavo LLD, „LN“ Seinuose). Apie tai rašyta „Aušros“ 21 nr. 9-14 psl.

Lapkričio 20 d. Punsko lietuvių kultūros namuose vyko **XXIII tautinių mažumų susitikimai** (surengė LLD ir Punsko LKN), apie kuriuos rašyta „Aušros“ 23 nr. 11-13 psl.

Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administravimo ministerija rėmė taip pat periodinių leidinių „Aušra“ ir „Aušrelė“, knygų „Punsko Kovo 11-osios licėjui 60“, Teklės Pauliukonytės-Kalvinskienės „Buvau partizanų ryšininkė“ ir Marytės Černelienės „Lenkijos lietuvių švietimas po Antrojo pasaulinio karo“ leidybą bei dalykinę LLD veiklą. O Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas rėmė periodinių leidinių „Aušra“ ir „Suvalkietis“ leidybą.

Rudens literatūriniai skaitymai

Valdo Žilionio nuotrauka

Lenkijos lietuvių bendruomenės tarybos posėdis

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Gruodžio 11 d. Punsko mokyklos svetainėje posėdžiavo Lenkijos lietuvių bendruomenės taryba. Jos pirmininkas Sigitas Birgelis sušaukė eilinį įstatais numatytą kasmetinį Tarybos posėdį, kurio metu aptarti aktualūs Lenkijos lietuvių reikalai.

LLB valdybos pirmininkė Danutė Valukonytė trumpai pristatė, kas buvo nuveikta šiais metais, minėjo susirašinėjimą su Centrine egzaminų komisija dėl netinkamų egzaminų užduočių vertimų, „Žiburio“ mokyklos skolos istoriją.

Lenkijos lietuvių jaunimo sąjungos pirmininkas Aidis Staskevičius pristatė jos veiklos prioritetus. LLJS planuoja tęsti ankstesnių kadencijų pradėtus darbus, rengti tradicinius renginius, tačiau savo prioritetu pasirinko – įtikinti gimnazistus ir jų tėvus, kad verta rinktis Punsko Kovo 11-osios lietuvių licėjų. Šioje srityje LLJS valdyba jau pradėjusi konkrečių veiklų.

Vėliau kalbėta, kaip Lenkijos lietuvių gyvenimą gali paliesti kai kurie Lenkijos Seime svarstomi įstatymai. Vienas jų pavadintas „Dėl draudimo propaguoti komunizmą arba kitą totalitarinę santvarką pastatų, objektų ir viešojo naudojimo įrenginių pavadinimuose“. Šis įstatymo projektas atkeliavo iš Senato rūmų. Lenkijos parlamento

komitetai pateikė įvairių pataisų bei papildymų, tarp kurių ir toks: „Kita totalitarine santvarka laikomi fašizmas, vokiškasis nacizmas, ukrainietiškas ir lietuviškasis nacionalizmas, prūsiškasis, rusiškasis ir vokiškasis militarizmas“. Iš Petro Maksimavičiaus, aptariusio šį klausimą, išgirdome, kad įstatyme numatytas „ukrainietiškas ir lietuviškasis nacionalizmas“, su kurio apraiškomis bus kovojama, nėra apibrėžtas, tad neaišku, ko galima tikėtis, kas bus vertinama kaip nacionalizmas, o kas ne.

Daug dėmesio skirta naujai švietimo reformai, kuri nuo ateinančių mokslo metų jau bus įgyvendinama. Šia tema pasisakė kiekvienos lietuviškos švietimo įstaigos direktorius. Anot direktorių, sunku vienareikšmiai įvertinti būsimą reformą, bet jau šiuo metu matyti, kad Punsko

Dariaus ir Girėno mokykloje bei Seinių „Žiburyje“ sumažės klasių, mokinių, pamokų, taigi akivaizdu, kad toms mokykloms reforma bus nenaudinga. Tačiau Vidugirių mokykla paaugs iki aštuonių klasių, taip pat Punsko Kovo 11-osios licėjų ši reforma padaugins klasių skaičių. Blogiausia, kad keičiama nusistovėjusi tvarka, vėl reikės naujai leisti visus vadovėlius, dar neaišku, kaip keisis bendrosios mokymo programos.

Posėdžio metu buvo išrinkti kandidatai į LR Seimo ir PLB komisijos narius ir pavaduotojus – Aidis Staskevičius ir Tomas Marcinkevičius, kurių kandidatūras PLB valdybai turi pristatyti LLB valdybos pirmininkė.

Kitais metais vyks LLB Suvažiavimas, o tik jis gali keisti LLB įstatus, taigi per šį Tarybos posėdį apsvarstytos įstatų pataisos.

Iš kairės: P. Maksimavičius, S. Birgelis, A. Pečiulienė, I. Marcinkevičienė, D. Valukonytė

Kultūra – svarbi kiekvienai tautai, jos puoselėjimas užtikrina tautos gyvastį

ASTA PEČIULIENĖ

Sakoma, kad kuo žmogus vyresnis – tuo laikas greičiau bėga. O iš tiesų tas laikas visiems vienodai bėga, visiems po lygiai metai ritasi ant pečių. Gal tik kuo žmogus vyresnis – tuo lėtesni jo „apsisukimai“, jis neturi tiek energijos, vikrumo ir gyvybingumo, dėl to darbai, kuriuos anksčiau pavykdavo nuveikti greičiau, dabar reikalauja daugiau pastangų, laiko ir jėgų.

Dar vieni metai garma praeitin... Ar jie nugarmės ir užmarštin?.. Tikriausiai taip – anksčiau ar vėliau

jie išblės iš mūsų atminties. Galbūt todėl dar kartą atsigręžus atgal verta prisiminti nuveiktus darbus, apsvaryti jų reikšmę mūsų visuomenei, dar pasidžiaugti mūsų krašto lietuvių aktyvumu ir nuoseklia veikla puoselėjant lietuvių kultūrą.

Turbūt neklysiu teigdama, kad didžiausias darbas, kurį mums visiems kartu teko nuveikti – tai publikacijos „Punsko lietuvių kultūros namai 1956–2016“ paruošimas ir leidyba. Ačiū visiems, kurie savo darbais įamžinote Punsco LKN istoriją ir

palikote svarų ženklą ateities kartoms.

2016-aisiais Punsco lietuvių kultūros namuose veikė 10 meno ansamblių: choreografinis sambūris „Jotva“ (115 vaikų ir jaunuolių, susitelkusių šešiose amžiaus grupėse) – vad. K. Mauliūtė, mišrus choras „Dzūkija“ (25 dalyviai) – vad. V. Simanauskas, kapela „Klumpė“ (16 dalyvių) – vad. J. Zakaravičius, klijimo teatras (14 dalyvių), vaikų teatras „Kregždutė“ (15 dalyvių), jaunių teatras „Kregždė“ (10 dalyvių), dramos studija (3 asmenys) – rež. J. Malinauskaitė-Vektorienė, vaikų ir jaunimo vokalinė grupė „Balsynėlis“ (23 dalyviai) – vad. E. Pocienė, vaikų liaudies meno studija „Puniukai“ (69 dalyviai) – vad. A. Pečiulienė ir J. Zakaravičius, tautinių šokių grupė „Vyčiai“ (16 dalyvių) – vad. A. Pečiulienė. Iš viso mūsų buvo 306 saviveiklininkai.

Didžiausiu pasirodymų ar koncertų skaičiumi gali pasigirti kapela „Klumpė“ (21 kartas), „Vyčiai“ (16 kartų), „Kregždė“ (11 kartų), „Dzūkija“ (9 kartai), „Puniukai“ (8 kartai), „Kregždutė“ (8 kartai), klijimo teatras (7 kartai), „Jotva“ (6 kartai), „Balsynėlis“ (4 kartai), dramos studija (2 kartai). Visi ansambliai kaip paprastai atsakingai, nuosekliai ir su didele meile ruošėsi LKN 60-mečio jubiliejui, „Jotva“ šiais metais atšventė savo 65-metį, kapela

Palenkės vaivadijos maršalkos apdovanojimai

„Klumpė“ paminėjo garbingą 50-metį, o „Vyčiai“ – 15-mečio sukaktį. Visos šios šventės reikalavo papildomų repeticijų, papildomo vadovų darbo, kūrybinės išmonės, o kai visa tai sudėjome į vieną visumą – išėjo iškilmingos ir didingos šventės, kuriomis grožėjosi žiūrovai, atvykę svečiai, bet turbūt daugiausiai džiaugsmo patyrė ir nuveiktais darbais didžiavosi patys ansamblių dalyviai. Neginčijama, kad vadovas be kolektyvo, kaip ir kolektyvas be vadovo, egzistuoti negali, tačiau... skirtumas tik vienas – vadovas dirba už piniginių atlygį, dalyviai – už aciū. Todėl eilinį kartą savo ir vadovų vardu žemai galvą lenkiu prieš visus LKN saviveiklininkus. Dėkoju mažiausiems atlikėjams ir ypač jų tėveliams, kurie kiekvieną savaitę atveda savo „džiaugsmus“ į repeticijas, kantriai laukia jų pabaigos. Ačiū, Tėveliai, už Jūsų supratimą ir brandą, kad savo vaikų auklėjimą patikite ne kompiuteriams, o ansamblių vadovams, už norą savo atžalas auklėti lietuvių kultūros apsupty. Būtent tie mažyliai – tai mūsų ateitis, mūsų stiprybė ir garantas, kad išugdysime dar vieną jauną lietuvių kartą. Nuoširdžiai ačiū tariau mokykliniam jaunimui. Tai yra tie mūsų vaikai, kurių visur pilna, jų užimtumas didelis, bet tuo pačiu – jie patys gambiausi moksleiviai, nes suspėja ir mokinio, ir saviveiklininko pareigas atlikti. Tuo labiau kad tokie vaikai jau supranta, ko jie nori, žino, ko gali tikėtis dalyvaudami kultūrinėje veikloje, nepastebimai brandindami savo tautinę savimonę. Gražiausi padėkos žodžiai ir suaugusiems, subrendusiems kultūrinės veiklos dalyviams, kurie LKN kolektyvus praturtina ne tik savo dvasia, bet dažnas dar aukoja ir savo finansus, ypač vykstant į užsienio keliones. 2016 m. du Punsko LKN meno ansambliai svečiavosi tolimesnėse šalyse: Vokietijoje – vaikų teatras „Kregždutė“ (dalyvavo

„Balsynėlis“ Moksleivių dainų šventėje Vilniuje

Tarptautiniame vaikų teatrų festivalyje), Pietų Korėjoje – „Vyčiai“ (dalyvavę Pasaulio šokių festivalyje).

„Aušros“ puslapiuose nuosekliai stengdavomės informuoti visuomenę apie vykusius renginius, bet buvo ir tokių renginių ar išvykų, apie kuriuos nerašėme.

„Jotvai“ tai buvo įtemptas sezonas, mat vadovė ruošė ne tik Motinos dienos skirtą koncertą (scenarijų, režisūrą, choreografiją, scenografiją, kostiumus), bet jos rūpesčiu buvo surengtas ir „Jotvos“ jubiliejus (teko užsiimti visu organizaciniu darbu bei sutvarkyti scenoje apie 200 dalyvių).

„Dzūkija“ kartu su choru „Varsa“ iš Alytaus kovo 11–13 d. dalyvavo išvykoje į Lenkijos pajūrį, kur Gdanskio ir Sopotio bažnyčiose giedojo lotyniškas mišias. Birželio 29 d. kartu su „Balsynėliu“ dalyvavo Alytuje vykusioje „Dzūkų šventėje“. O „Balsynėlis“ liepos 6–8 d. garbingai atstovavo Punsko vaikams Lietuvos moksleivių dainų šventėje „Tu mums viena“ Vilniuje.

Kapela „Klumpė“, tarp kitko, grojo

ir dainavo Vasario 16-osios minėjime Seinuose, du kartus pasirodė LTV laidoje „Duokim garo!“, o patekusi į finalą Klaipėdoje per Jonines, visų Lietuvos kapelų gretose išsikojo trečiąją vietą. Tai ne vienintelis kapelos laimėjimas. Ji kovo 13 d. iš Puniuje vykusių Lietuvos kapelų varžytuvių sugrįžo su antrąja vieta. „Klumpė“ dalyvavo dar ir Veisiejuose vykusioje kapelų šventėje „Pagal Jurgį ir kepurę“, Zyplių dvare – kapelų šventėje „Vasarą palydint“, Pagramantėje – „Derliaus šventėje“, pirmą kartą teko groti Beceilų parapijos ir Šipliškių valsčiaus derlinėse.

„Klumpė“ kartu su „Vyčiais“ lietuvių kultūrą pristatė IX Palenkės kultūrų oktavoje – festivalyje Balstogėje. „Vyčiai“ savo šokiais papuošė Panevėžyje vykusį liaudiškų šokių festivalį „Dar ratą, ratelį“ bei Garliavoje – vyresniųjų tautinių šokių kolektyvų festivalį „Atdarykim vartelius 2016“.

Tiek „Puniukų“ kapela, tiek vyriausioji šokėjų grupė talkino „Klumpei“ ir „Vyčiams“ jubiliejiniame koncerte, muzikantai kartu sugriaudėję

Danutė Saukaitienė moko vaikus šiaudų rišimo meno

J. Zakaravičiaus „Maršpolkėje“, o šokėjai drauge su „Vyčiais“ sušokę „Šventinę polką“. Be to, „Puniukai“ šoko ir Suvalkuose vykusiame tarptautiniame šokių festivalyje „Baltic Amber 2016“. „Vyčiai“ drauge su „Puniukais“ šiais metais suorganizavo dvejus vestuvinius vartus ties Punsko savivaldybės pastatu – Gražinai ir Dariui Valinčiams bei Vidai ir Giedriui Skrebutėnams.

Apie teatro grupių veiklą „Aušroje“ buvo rašoma gana plačiai, bet dar ne apie viską. Paskutinis „Kregždutės“ ir „Kregždės“ darbas – poetinis montažas, skirtas T. Pauliukonytės-Kalvinskienės knygos „Buvau partizanų ryšininkė“ pristatymui. Jis buvo rodomas per istorijos paveldo metraščio „Terra Jatwezenorum“ pristatymą. Didelio pasisekimo sulaukė taip pat „Kregždės“ naujausias spektaklis „Obuolių kritimas“ pagal A. Žukausko kūrybą, skirtas mūsų krašto lietuvių repatrijavimo 75-mečiui paminėti. Jis buvo rodomas Tarptautiniame vaikų ir

jaunimo teatrų festivalyje „DEK“ Jonaavoje bei XV teatrų festivalyje „Rojaus obuoliukai“ Birštone. Montažą ir spektaklį turėsite progos pamatyti gruodžio 27 d. kultūros namuose vykiančiame paskutiniame metų renginyje – labdaros akcijoje „Pasidalink“. Todėl jau dabar visus į jį kviečiame.

Kultūros namų scenoje turėjome progos stebėti taip pat svečių iš Lietuvos koncertus. Pas mus grojo Darius Žvirblys su grupe „Atika“, legendinis

akordeono meistras ir kompozitorius Bronius Mūras su „Uostamiesčio muzikantais“, Karininkų ramovės folkloro ansamblis „Vilnelė“ bei M. Čoboto trečiojo amžiaus universiteto vaidybos trupė, vaidino Vilniaus teatras „Atviras ratas“, padovanojęs mūsų bendruomenei du spektaklius: moksleiviams „Apie meilę, karą ir kiškio kopūstus“ pagal A. Saksės pasakas ir suaugusiems „Lietaus žemę“ – rež. Aidas Giniotis. Reikia vis dėlto pripažinti, kad svečių koncertai mūsų bendruomenėje nėra populiarūs. Kartais liūdna ir graudu pasidaro, kad

į tikrai aukšto lygio koncertus susirenka vos saujelė lietuvių, lyg nebūtų pas mus nei inteligentijos, nei elitinės kultūros mėgėjų.

Šie metai buvo ypač turtingi suorganizuotų parodų. Galėjome gėrėtis keramikos paroda „Šviesos atspindžiai“ – kuratorė Ona Naruševičienė, Artūro Matonio juodosios keramikos darbų paroda, Genovaitės Pečiulytės iš Suvalkų tapybos darbai, Ilonos Kalibatienės tapybos paroda, penkių etnografinių Lietuvos

Danutė Saukaitienė prie savo darbų parodos LKN namuose

regionų tautinių kostiumų paroda, Lucijos Jonuškaitės ir Aleksandro Pajaujytės fotografijų paroda „Dzūkijos moterų gyvenimas“, Lietuvos tautodailininkų sąjungos 25 autorių tapybos darbais (paroda skirta LTS 50-mečiui paminėti). Šiuo metu ant mūsų sienų puikuoja dar dviejų nepakartojamų parodų – Romanės Ušpalienės tapybos bei Danutės Saukaitienės šieno skulptūrų – eksponatai. Beje, pastaroji menininkė mielai pasidalijo savo gebėjimais su Punsko bei Seinų mokyklų mokiniais – pamokė iš kvepiančio šienelio pasigaminti paukščius ir kitas nesudėtingas figūreles.

Šie metai išsiskyrė dar tuo, kad 100 Punsko lietuvių kultūros namų jauniausių saviveiklininkų nuvežėme į Kauno muzikinį teatrą, kur vyresnieji matė šokio spektaklį „Notrdamo legenda“, o mažieji – „Ausinę kepurę“. Tai buvo Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerijos bei Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos dovana vaikams LKN 60-mečio proga.

2016-uosius galime vadinti taip pat apdovanojimų metais. Spalio 19 d. Punsko kultūros namų direktorei Palenkės maršalka įteikė apdovanojimą už lietuvių kultūros puoselėjimą ir sklaidą. Ta proga „Vyčiai“, „Puniukai“ ir dalis „Klumpės“ muzikantų važiavo į Cechanovecą (Ciechanowiec), kur vyko apdovanojimų iškilmės. Mūsų ansambliai buvo pakviesti parodyti vestuvių apeigas – vestuvinius vartus.

Lapkričio 3 d. gavome džiugią žinią iš Lenkijos kultūros ir paveldo ministerijos: Punsko lietuvių kultūros namų ansambliai „Jotva“ 65-ojo jubiliejaus proga bei „Klumpė“ 50-ojo jubiliejaus proga Lenkijos

kultūros ministro apdovanoti pinigėmis premijomis (abu ansambliai gavo po 10.000 zł). Sveikiname tiek „Jotvą“, tiek „Klumpę“, sulaukusius tokio garbingo įvertinimo ir pripažinimo, linkėdami prasmingos ir kūrybingos veiklos ateityje.

Gruodžio 9 d. Lietuvos kultūros ministras apdovanojo „Klumpės“ vadovą Joną Zakaravičių garbės ženklu „Nešk savo šviesą ir tikėk“. Šį garbės ženklą gauna išskirtiniai asmenys. „Klumpės“ vadovas yra vienas iš beveik jau šimto laimingųjų, kuriems teko tokia garbė. Kaip taikliai buvo pastebėta – Jonas dirba ne Lietuvoje, bet jau 20 metų dirba Lietuvai ir garsina jos vardą. Džiaugiamės kartu su „Klumpės“ vadovu, linkėdami jam sveikatos, stiprybės, neišsenkančios energijos.

Punsko lietuvių kultūros namų ansamblių veiklą ir daugelį šiais metais vykusių renginių rėmė Lenkijos vidaus reikalų ir administravimo ministerija.

Kultūra – svarbi kiekvienai tautai, jos puoselėjimas užtikrina tautos gyvastį ir tęstinumą, tad visiems, kam neabejinga Punsko lietuvių kultūros

namų veikla – tariame nuoširdžiai ačiū. Negaliu nepaminėti ir savo darbuotojų, kurių darbus matote, pastebite ir įvertinate. Ačiū Jums, mielieji, kad nežiūrėdami nei nustatytų darbo valandų, nei darbų galybės ir sunkybės – neatsisakote padėti. Ačiū, kad galiu Jumis pasikliauti. Jūs mano užuovėja ir mano atrama. Esu be galo dėkinga muziejaus darbuotojai Onutei Kružikienei, kurios dėka J. Vainos etnografinis muziejus atgijo naujam gyvenimui. Taip pat labai ačiū tariau skansene bei Pasakų kaimelyje dirbančioms Jolantai Latviečiai, Danguolei Kuosaitei ir Alicijai Malinauskaitei. Šią vasarą čia vyko intensyvus gyvenimas, sužydėjo darželiai, turėjome daug lankytojų. Visa tai – puikių gidžių dėka.

Artėjančių švenčių proga visiems, kurie gerais darbais rėmė Punsko LKN veiklą, norėčiau palinkėti:

*Tegul Kalėdų naktį tylią
Atsėlina vaikystės pasaka šventa,
O dovanų krepšelyje tebūna:
Ramybė, santarvė ir sveikata!*

„Kregždės“ spektaklis „Obuolių kritimas“ Birštone

Iš LKN archyvo

Giminės knyga

JANINA MACUKONIENĖ

„Skaitant kaimų monografijas, almanachus ir sagas kilo mintis į praeitį sugrįžti ir trijų kartų istoriją surašyti“. Taip knygos „Prie tėviškės kryžiaus“ įžangoje rašo jos autorė Marytė Savickienė. Sumanymas išleisti giminės knygą kilo 2009 metais pasirodžius monografijai „Valinčiai. Žmonės, jų darbai ir likimai“. Tai buvo bendras trijų iš Valinčių kilusių autorių: Juozo Vaznelio, Kazimiero Baranausko ir Marytės Savickienės darbas. Jau tada, surinkusi nemažai medžiagos, aktyvi mūsų krašto visuomenininkė panoro monografiją praplėsti ir sukurti knygą – dovaną dabar gyvenantiems ir dar ateisiantiems į šį pasaulį plačios savo giminės atstovams, o kartu ir visam mūsų kraštui. Jos leidėjai Danutė ir Romanas Roškai, priklausantys tai pačiai giminei, taip pat joje įamžinti. Finansiniai veikalo rėmėjai – patys artimiausi Marytės šeimos nariai – sūnus Darius su žmona Terese ir dukra Rūta Gavienienė.

Ši knyga tikrai puiki dovana visai giminei. Lapkričio 19-ąją Punsko restorane „Sodas“, kurio savininkas Ponios Marytės pusbrolis Petras Krakauskas, vyko gražios išskilmės – knygos pristatymas. Į šventę sugužėjo gausus būrys giminaičių ir artimiausių draugų. Atvyko taip pat žiniasklaidos atstovai, kurie šį svarbų mūsų kraštui įvykį įrašė vaizdajuostėje ir šventės fragmentus plačioji visuomenė jau galėjo pamatyti Balstogės televizijos lietuviškoje laidoje. Buvo gražiai pagerbta knygos autorė – ji išklausė daug padėkos žodžių, sveikinimų ir gražiausių linkėjimų. Buvo dėkojama knygos

bendradarbiams, leidėjams ir rėmėjams, pasakojama, kaip kilo sumanymas ir kaip vyko darbai rengiant šį nemažą, 248 psl., veikalą.

Ar ši knyga tik gražus, gausiai spalvotomis nuotraukomis iliustruotas giminės albumas? Tikrai ne, nors tokio pobūdžio medžiagos taip pat nemažai esama: šeimyninės nuotraukos, gražiai paspalvintos jaunesniosios kartos biografijos, šeimos nariams dedikuoti eilėraščiai, eiliuoti sveikinimai, švenčių aprašymai. Kai kurie tokie kultūrinės mūsų krašto kronikos skyreliai jau buvo spausdinti „Aušroje“ kaip atskiri straipsniai. Gerai, kad tie, kurie kaip nors susiję su plačia Vaznelių – Krakauskų – Linkų gimine, dabar atsirado vienoje vietoje.

Kuo įdomi Marytės Savickienės knyga platesniam skaitytojų, ne giminės atstovų, ratui? Visų pirma tuo, kad tai ne tik tos giminės, bet kartu viso mūsų krašto istorija, prasidedanti nuo Ponios Marytės proprosenelio Jono Vaznelio, gimusio 1821 m. Pateiktoje medžiagoje randame mūsų krašto padavimų, čia atsispindi didžiųjų istorinių įvykių poveikis mūsų kraštui: Napoleono karų, 1863-ųjų sausio sukilimo, 1905-ųjų Rusijos revoliucijos, I ir II pasaulinių karų, tremčių, repatriacijos. Įdomu taip pat daug ką sužinoti iš naujesnės pokario istorijos: kaip buvo bandoma kurti kolūkius ir ekonomiškai sunaikinti „buožes“, kaip prieš karą ir pokariu atrodė švietimas, kultūrinis gyvenimas mūsų krašte. Visa tai galima puikiai įsivaizduoti perskaičius knygą apie vieną giminę.

Marytei Savickienei už jos didelį darbą jau dėkojo giminės ir artimieji. „Aušros“ puslapiuose norėusi jai padėkoti plačiosios visuomenės vardu, nes autorė savo knyga praturtino mūsų kultūrinį gyvenimą, praplėtė žinias apie krašto istoriją, padovanojo pluoštą originalios poezijos. Dėkojame Jums, Maryte, už didelį, kruopštų darbą, už ištvermę, atkaklumą ir pasiaukojimą kilniam tikslui. Padėką straipsnio autorė, sekdamą pačios Ponios Marytės pavyzdžiu, pabandė sueiliuoti ir padovanoti ne tik knygos autorei, bet taip pat pateikti „Aušros“ skaitytojams:

*Jūsų plunksna
Maryte
lyg burtų lazdelė
žadina
amžiams užmigusių praeitį
Jūsų darbštumas
lyg karieta
pakinkyta juodbėrių šešetu
lekia ir pralenkia dabartį
O Jūsų, Maryte, širdis
taip kaip kosmosas didelė
– visus apkabina
ir kaip saulė karšta
– šitiek meilės dalina
Ji lyg auksas sušvitusi
nugali skausmą
Ir... nors negandas
kartais ji matė
tai kūrybinį džiaugsmą
atidavė mums
kaip didinga aristokratė*

Punksas, 2016-11-19

„Terra Jatwezenorum“ pristatymas

„AUŠROS“ INF.

Punsko „Aušros“ leidykla gruodžio 10 d. sukvietė visus į jau VIII „Terra Jatwezenorum“ metraščio tomo pristatymą. Ankstyvą rytą renginio dalyviai bei Šlynakiemio gyventojai susirinko Jakimavičių pušynėlyje. Čia prie partizanų žūties vietos – slėptuvės buvo pagerbti Jurgis Krikščiūnas-Rimvydas ir Vytautas Prabulis-Žaibas. Partizanų atminimo žymeklyje įžiebta amžinoji ugnis. Punsco Kovo 11-osios licejaus mokiniai su vėliava ir direktorė Irena Marcinkevičienė stovėjo garbės sargyboje.

Sigitas Birgelis papasakojo šios tragiškos ir kartu garbingos vietos istoriją. Sugiedotas Lietuvos himnas. Kunigas Marius Talutis kartu su susirinkusiais pasimeldė ir pagiedojo. Jis pašventino šią istorinę vietą. „Tėviškės aidai“, vadovaujant Gediminui Kraužliui ir pritariant susirinkusiems, padainavo mūsų krašto tautinių ir partizanų dainų. Vadovas Gediminas pasidalijo atsiminimais apie vaikystės akimirkas Jakimavičių sodyboje. Pabaigoje sveikinimo ir padėkos žodžius tarė Punsco savivaldybės

J. Krikščiūno ir V. Prabulio žuvimo vietoje Šlynakiemyje

Petro Vitkausko nuotr.

sekretorius Jonas Vaičiulis.

Vėliau Punsco valsčiaus svetainėje punskiečiai ir svečiai susirinko į „Terra Jatwezenorum“ VIII tomo ir Teklės Pauliukonytės atsiminimų knygos „Buvau partizanų ryšininkė“ pristatymą. Pagal šiuos atsiminimus Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė

su „Kregždutės“ ir „Kregždės“ dalyviais paruošė spektaklį, kurį parodė į renginį susirinkusiems žiūrovams. T. Pauliukonytės knygoje susipina Punsco krašto Antrojo pasaulinio karo įvykiai: 1941 m. kovo mėnesio tremtis į Lietuvą, partizanų rėmėjų išvežimas į Ščecino vaivadiją, gyvenimas svetimose žemėse. Režisierės J. Malinauskaitės-Vektorienės montaže panaudoti filmo „Baladė apie Rimvydą ir Žaibą“ fragmentai. Gaila, kad pristatymo metu dėl techninių kliūčių visų fragmentų apžiūrėti negalėjome.

Pagrindinė šventės dalis – Istorijos paveldo konferencija. Pranešimus skaitė: Kęstutis Žemaitis, Benjaminas Kaluškevičius, Deimantė Aidukaitė, Sigitas Birgelis, Scholastika Kavaliauskienė ir Irena Marcinkevičienė.

Konferencijos metu buvo atidaryta paroda, skirta Seinų „Šaltinio“ spaustuvės įkūrimo 110-osioms metinėms.

Konferencijos dalyviai

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

„Pasimatymai“ su vilkais

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Pabalus laukams, užšalus ežerams ir sutrumpėjus dienoms norisi daugiau skaityti, ką nors parašyti arba į ką nors paspoksoti. Vis dar ilgėjančiais vakarais prisimename seniai skaitytas knygas, girdėtas istorijas, klausytas vaikystėje senelio pasakas. O kaip būdavo smagu atsisėsti ant prišildytos virtuvėje krosnies ir piešti galvoje vaizdelius pagal, kaip mes sakydavom, tėvuko pasakojimus. Iki šiai dienai nežinome, ar tos be galo ilgos istorijos buvo tikros, paties sukurtos ar kur nors perskaitytos. Labiausiai tikėtina, kad jis pats jas sugalvodavo, kadangi nei vienos iš girdėtų neradau jokioje lietuviškų pasakų knygoje. Be to, senelio sekamose pasakose būdavo gana nemažai baisių personažų (žmogaus balsu šnekančių velnių, pikty vilkų, užkeiktų pakelėj gulinčių avių) ar gąsdinančių atsitikimų, kuriuose visada dalyvavo mūsų tėvukas. Oi, kad kas būtų matęs, kokios mūsų veiduose piešdavosi didelės akys! Tėtis, matydamas, kad senelis per daug įsijaučia į pasakoriaus vaidmenį,

ramindavo mus, sakydamas: „Vaikai, neklausykit, dziedulis viskų isimisna.“ O tėvukas vis atsikirsdavo su šypsena: „Nieko neisimisnu. Cikrai man tep buvo.“ Na ir kurio reikėdavo klausyt? Įdomiau mums būdavo patikėt tėvuku, nes tik jo galvoje sukosi nesuskaičiuojamas kiekis pasakų.

Turėjusi tokią spalvingą vaikystę, maniau, kad visiems vaikams seneliai ar senelės žiemos vakarais seka pasakas. Šiandien suprantu, kad tik vienas kitas turėjo laimę vaikystę praleisti neregėtų, nematytų pasakojimų pasaulyje.

Ruošiantis Kalėdoms, nusprendžiau paklausinėti vyriausiojo amžiaus žmonių, ar jie atsimena vaikystėje girdėtas pasakas, ar teko sekti savo vaikams ir anūkams. Gaila, kad nepešiau nei vienos, kad ir pačios trumpiausios, pasakaitės. Man sakydavom, kad „nebuvo česo; daug dzybom; neskaitiau, tai ir nežinau; tai kad pacys vaikai skaitė knygas; tuoj televizorai acirado, tai ty rodė pasakas“ ir t. t.

Kadangi nepavyko įrašyti pasakos,

kuria galėčiau su visais pasidalinti, atskleisiu kelis tikrus įvykius, susijusius su žmogaus ir vilko susitikimu akis į akį. Kodėl apie vilkus? Todėl, kad mano vaikystės atsiminimų stalčiuje daugiausia atgulusių pasakų apie mano senelio „pasimatymus“ su vilkais.

O pasakysiu tau, kad man kelis syk teko labai arci vilkų būc. Kap Raisciniųuose gyvenom, tai Vaitakiemin, tep vadzinamoj Šašmūrgėj, turėjom šašis margus žamės nuspirkj. Mano tētuku tėvas pasogai nupirko. Apdzirbdzinėj jų iki karo. Kap po karo grįžom namo iš Lietuvos, tai da dasgyvenom daugiau žamės. Iš viso turėjom devynis hektarus žamės. Kap ne sykiu ciej mūsų laukai buvo, tai tētukas mani anksci ryti keldavo aic in Vaitakiemj ganyc arkliu. Ty buvo tokia bala. Vadzinosi jinai Užulija. Nu ir aš sau ganiau arklius. Lyg dzvi kumelas. Nu ir rozų netoli kumeliu ėmiau ir acisėdau an žamės. Alia užėj man kas, kad raičia acistoc. Acistocu ir žūrau – vilkas an many aina! O kad dzidelis, platus vilkas! Kokiam trijų žyngsnių nuotolin pro mani praėjo. Kap atėj iš valios, tep ir nuvėj toliau. Kap aš jam nieko nesakiau, tai ir jis man nieko nesakė. Nieko jis niekam nepadarė. Nei man, nei arkliam. Rytas buvo, šviesu. Nebuvo kadu isigąsc.

Po kari ca jų labai daug buvo. In žmonis nesistvėrė. Alia būdavo, kad nalcimis šunis papjaudavo. Va jai žiemų, kap nalcys ylgos, tai būdavo, kad kumeluku vilkai uždusydavo. Avis irgi pjaudavo. Nor mes avis rišdavom prie namų, alia ir mumiem visko buvo.

Vienų rozų su dzieduliu pirkom Suvalkuose labai gražų avytj. Ėrynga

buvo. Atvedė labai gražus du ėrucus. Toki šalnoci, sidabriniai, o snukukai juodzi. Gal pusė vasaros toj poruke išbuvo prie namų. Vienių dzienuų parainu iš Smalėnu, kad jau tėvukas parvežis iš laukų točkaj negyvy avytį. Kas pasdarė? Kap pasgau vilkas avj palei namus, tai ir nustįsė toli in žyrnių laukų suvėsc. Alia nesuvėdė visos, ba ty kas važau keliu ir pabaidė vilkų, tai tus jų paliko.

Kitų kartų buvo da kitap. Tėtukas užsimanė padaryc arfų, ba vis raikėj tas javas vėcyc ir vėcyc... Tokias Andrulėvičius Bokšuose labai gerai darė arfas. Nebuvo kap mokėc, tai pamisno, kad nušars meitėlį, parduos Suvalkuose an rynos ir bus pinigų an arfos. Nu kap sakė, tep ir padarė. Alia paciem neliko kiaulės skersc. Nu nieko. Turėjom gal in dzvidešim žąsų, tai tėtukas sako, kad pjausim žąsis ir bus to maisto. Spės da kiaulaitė užaugc.

Pas mus žąsys vis an kiemo nakvodavo. Dzienuų jas laisdavom in laukus, o an vakaro kiemi miegojo. Nu ir vienuų vakarų jos neparėj namo,

o mes visi irgi pamiršom, kad žąsų nėra. Niekas nenuvėj parvaryc jų iš dūrpinių. Nakcu tėtukas sapnuoja, kad vilkai žąsis ėda. Grait jis šoko iš lovos žūrėc, ar žąsys an kiemo. O tu nēr! Grait griebė šakes ir nulėkė in dūrpines. Vienoj žūro – nėra, kitoj – irgi nėra! Nuvėj in tracas dūrpines. Žūro, kad iškopia vilkas iš dūrpinės... O žąsų – nei vienos nėra! O plūksnų – cik baltavosi aplink dūrpines! Viskų ciej vilkai išnešoj, alia visko nesuvėdė. Kitų dzienuų, prieš ainanc in mokyklų, su mamyti apėjom namus ir pacikrinom, ar nelikus kokia viena gyva žąsis veislai. Radom, alia cik kaklų žąsies ir sparnų.

Kitų rozų da mandrau man buvo su tais vilkais. Tėvukas isinuomavo Polesios dvaro du hektarus žamės paganyc karvėm. Tėvukas sako, kad nekokia ty žamė, tai pasėkim grikius. Tep aš ir padarau. Užarau ir pasėjau grikius. Paskui, sakau, aisiu pamelšu tas karves ir perrišu. Šoni lauko buvo tokia balukė, girukė, o paskui Šeipiškių dvaro gabalas žamės. Ty stovėj kūgiai.

Jau ca viskų padaris, sakau, imsiu kinkysiu kumelį ir važuosiu namo, alia žūrau, kad vilkas no tų kūgių lakia! Sumisnau, kad raikia pažūrėc, in kur tas vilkas lakia. Žūrau, kad is ima karvoj! O toj karvė gyncis! Tai in vienuų šonų ragu, tai in kitų! O tas vilkas mėgina iš visų pusių stverc! Kap jau dalėkiau netoli jos, tai karvė ištraukė kuolų ir skambterėj tus kuolas kur in akmenį. Vilkas acitūpė šoni karvės ir tupi! Kap jau visai arci jos dalėkiau, tai tus vilkas paskėlė ir povaliai nuvėj toliau. Ir vėl acitūpė. Kap aš cik arcau jo ainu, tai vilkas paskelia ir paslėkėja toliau. Tep aš jį nuvarau iki dvaro. Toliau in girų nėjau. Baisu.

Nu alia misnu, kap ca su tom karvėm bus, kap vilkas yra. Nu nieko. Parėjau namo. Kitų dzienuų ainu karvių melžc. Ogi žūrau, kad tus vilkas pas karves tupi! Alia nieko jom nepararė. Gal kad būt buvis su pulku, tai mažum būt stveris, o tep vienas tai cik patupėj ir nuvėj atgal in girų.

Papasakajo Gediminas Nevulis iš Punsko

Bitininkų susirinkimas

PETRAS VITKAUSKAS

Gruodžio 11 d. įvyko Seinų ir Punsko bitininkų draugijos susirinkimas. Tą sekmadienį 11 val. į Punsko savivaldybės svetainę suėjo 29 bitininkai. Planuota paskaita apie bitininkavimo teisinius aspektus ir normas. Prelegentui neatvykus pristatyta nauja tema. Bitininkas Daniel Bednarek kalbėjo apie pesticidų poveikį bičių nervų sistemai.

Pesticidų negalima purkšti dieną, tik vėlai vakare, kuomet bitės nebeskraidodo. Dabar pesticidai iš karto bičių nenunuodija, kaip būdavo anksčiau. Jie paveikia nervų sistemą ir bitės žūsta kelių savaičių ar mėnesio laikotarpiu,

dauguma – laukuose, nerasdamos kelio į avilius, nes pesticidai pažeidžia orientavimosi instinktą, judesių koordinaciją. Todėl eiliniam bitininkui be rimtų tyrimų sunku įrodyti žuvimo priežastį. Išėitis yra naudoti naujai išrastą preparatą, bet jis dar brangokas.

Kalbėjomės apie esamas problemas ir naujoves bitininkystės rinkoje. Nuogastavome, kad vis mažiau yra medingųjų augalų pasėlių, vietoj senų sodų nesodinami nauji, tik spygliuotieji krūmai puošia sodybas. Surenkama mažiau medaus derliaus. Ne visi žmonės palankiai žiūri į biteles, o medaus tai nori. Kita problema – Rusija

nuo 2 metų neįsileidžia Ukrainos bitininkystės gaminių į savo rinką. Viskas plaukia į Lenkiją ir kitas Europos šalis. Bičių produktų kainos krenta, nors derlius sumažėjęs. Sunku atsilaikyti, kai yra pigesnių gaminių.

Vėliau vyko vaišės. Bitininkai raginti aktyviau dalyvauti susirinkimuose, kadangi reikės apdrausti bitynus, surinkti nario mokesčius ir bus skaitomos paskaitos, kurias verta išklaudyti. Neverta skaityti paskaitos mažai grupei žmonių. Kai kurie prelegentai įveikia po kelis šimtus kilometrų, tad mes nepatingėkime įveikti kelis kilometrus. Gerbkime vieni kitų pastangas.

Seinų kunigų seminarijos auklėtinių darbai

Rašinys, laimėjęs I vietą Lenkijos lietuvių draugijos š. m. birželio 6 d. suorganizuotame lietuvių kalbos ir literatūros konkurse licėjaus moksleiviams

ALDUTĖ KARANECKAITĖ

Seinų kunigų seminarija įkurta 1826 m. Tarp kitko, šios mokyimo įstaigos atsiradimas nulėmė Seinų miestelio spartų plėtimąsi. Jis tapo svarbiu lietuvių tautiniu centru. 1904 m. seminarijoje buvo įvestos lietuvių kalbos pamokos. Dėstė kun. J. Laukaitis – Seinų „Šaltinio“ spaustuvės įkūrėjas (1906 m.). Dokumentuose rašoma, kad dauguma Seinuose besimokiusių klierikų buvo kilę iš Marijampolės ir Kalvarijos krašto valstiečių šeimų. Verta pabrėžti, kad seminarija išleido daug svarbių Lietuvai bei Punsko ir Seinų kraštui žmonių. Tai: J. Totoraitis – istorikas, V. Mykolaitis-Putinas – žinomas rašytojas, romano „Altorių šešėly“ autorius, S. Norkus – aušrininkas, Punsko parapijos klebonas, ir daugelis kitų. Ne visi seminarijos auklėtiniai tapo kunigais.

Vienas iš žinomiausių lietuvių tautinio atgimimo veikėjų – Lietuvos himno autorius Vincas Kudirka. Jo asmenybė ir darbai tikrai verti dėmesio. Įspūdinga tai, kad per trumpą savo gyvenimą sugebėjo labai daug nuveikti.

V. Kudirka gimė 1858 m. Baigęs Paežerių pagrindinę mokyklą, mokslus tęsė Marijampolės gimnazijoje. Jaunuolis mokėsi griežti smuiku, piešė. Grojo Bujanauskiio orkestre. Gimnazijoje viešpatavo

lenkiška dvasia, lietuviai labai greitai nutautėdavo. Toks likimas laukė ir Vinco. Apie tai byloja rasti jo rašiniai, eilėraščiai, pasakojimai. Kudirka prisimena, kad artėjant šv. Velykoms kartu su draugais išsinuomoję vežimą keliavo namo. Staiga Basanavičius šuktelėjo „Zašpiewajmy!“ ir užtraukė lietuvišką dainą. V. Kudirkai buvo gėda prisijungti – nenorėjo prisipažinti esąs lietuvis. Jis į lietuvių kalbos pamokas ėjo visų pirma dėl stipendijos. Kai mokytojas pasakojo apie lietuvių kalbos grožį, minėdamas „Anykščių šilėlį“, vaikiną jo neklausė, nusigrėžė. Jaunuoliui buvo svarbu, kad niekas nesužinotų apie jo valstietišką kilmę. 1877 m. tėvo verčiamas įstojo į Seinų kunigų seminariją. Anot jo draugo Jurgilos pasakojimų, V. Kudirka nemėgo mokytis, laiką leido skaitydamas knygas. „Dėl pašaukimo stokos“ buvo pašalintas iš seminarijos. 1881 m. jis įstojo į Varšuvos universitetą. Studijavo Istorijos-filologijos fakultete, vėliau savo planus pakeitė – pasirinko mediciną. Jaunuolis tvirtino esąs pusiau lenkas, pusiau lietuvis.

Viskas pasikeitė, kai į jo rankas pateko pirmas „Aušros“ numeris. Savo atsiminimuose Kudirka rašo, kad jo sieloje įvyko didžiulė permaina. Jis nuleido galvą suprasdamas, kad labai nusikalto tėvynei. Tarsi girdėjo

jos balsą: „O tu, paklydėli, kur ikišiol buvai?“ („Varpas“, 1893 m. 3 nr.). Tada jis apsiverkė. Jo protą slėgė mintis, kad nedorai elgėsi. Jaunuolį galima palyginti su bibliiniu sūnumi palaidūnu, kuris, supratęs savo kaltes, grįžo pas tėvą. Vėliau jo širdį pripildė ramybė ir laimė. V. Kudirka pasiryžo dirbti Lietuvai, jai aukotis. Tai įrodė savo darbais.

1888 m. jis su draugais įkūrė nelegalią Varšuvos studentų draugiją „Lietuva“, o po metų jo pastangomis pradėjo eiti lietuviškas laikraštis „Varpas“. Laikraštį leisti buvo sunku. Iš redaktoriaus laiškų matyti, kad trūko ne tik pinigų, bet ir lietuviškų žodžių reikšti mintims. Kai kuriuos straipsnius reikėjo versti iš lenkų kalbos, nes keli laikraščio bendradarbiai nebuvo pratę rašyti lietuviškai. Tada Kudirka sumanė parašyti gramatikos vadovėlį. „Varpe“ jis spausdino savo kūrybą, rūpinosi, kad nepri-trūktų naudingų straipsnių. Stengėsi išplėsti ir paryškinti „Aušroje“ pradėtas reikšti mintis: piliečių laisvės, demokratizmo, Lietuvos savarankiškumo idėjas. Laikraštis stojo į opoziciją prieš rusų politiką, smerkė priespaudą bei rusinimą. Jis žadino lietuvių tautinę savimone, orumą bei drąsą priešintis užgrobėjui. „Varpą“ reikėjo išplatinti po visą Lietuvą – čia daug pasitarnavo knygnešiai.

V. Kudirka išleido eilėraščių rinkinį „Laisvos valandos“. Jo humanistinės pasaulėžiūros pagrindas – žmogus. Poetas ragino lietuvių siekti iškilų idealų. Ieškojo asmens, kuris yra drąsus, sąmoningas, taurus, apsisprendęs, nedvejojantis. Jo kūryba – universali, tinka ir mūsų laikams. Kudirkos eilės pakilios, oratorinės, sukurtos skaityti plačiai visuomenei „nuo pakylės“. Jose vyrauja socialinės temos, apmąstoma kova už demokratiją, keliamos laisvės ir lygybės idėjos. Varpininko kūriniai – dažnai proginės eilės. Pavyzdžiui, eilėraštis „Labora“ buvo sukurtas universiteto baigimo proga. Kūrinio lotyniškas pavadinimas reiškia „dirbk“. Eilėraštyje kreipiamasi į jaunuolius: „Kol jaunas, o broli, sėk pasėlio grūdus“. Lyrinis subjektas mano, kad žmogus gerai dirbaujasi, kol yra jaunas. Kuo vyresnis, tuo jis silpnesnis. Senatvėje per vėlu ką nors veikti. Ryškėja

patarimas: „Nesėsi – nepjausi“. Kol širdis kupina jėgų, reikia jas tinkamai panaudoti. Jaunuolių krūtinėse „dega šventa ugnis“, idealai, kurių nevalia išsižadėti. Eilėraštyje pažymima, kad kiekvienas žmogus turėtų palikti žemėje kilnių darbų pėdsaką, nes kitaip išnyks iš ateinančių kartų atminties. Dori darbai užtikrina žmogui nemirtingumą.

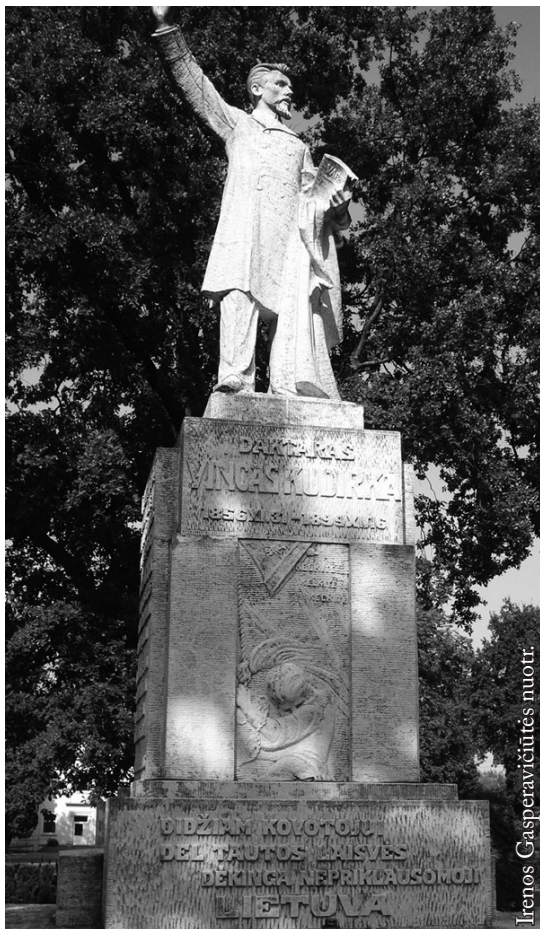
Kūrinys „Varpas“ – tai „snaudžiančių“ tautiečių žadinimas. Kiekvieno posmo paskutinėje eilutėje skaitome: „Kelkite, kelkite, kelkite, kelkite“. Žodžiai skamba lyg varpo dūžiai. Girdėdami juos žmonės pluša it skruzdėlės. Deja, yra tokių, kurie „miega“. Jiems nesvarbus tėvynės likimas. Poetui tai nepatinka. Kūrėjas siekia, kad varpo balsas aidėtų amžinai, pasiektų visus tėvynės kampelius.

Vienas iš garsiausių V. Kudirkos kūrinų – „Tautiška giesmė“, kuri tapo Lietuvos himnu. Ji pradeda kolektyviniu kreipiniu „Lietuva, tėvyne mūsų“. Idealizuojami čia bočių žygdarbiai bei didinga Lietuvos praeitis, iš kurios dabartinės kartos turėtų semtis stiprybės. Dori žmonės turi dirbti tėvynės labui. Poetas nenori, kad Lietuvoje gyventų blogis, nuodėmės, kivirčiai. Saulė – gėrio simbolis – gali pašalinti tamsius debesis, sukurti idealaus pasaulio vaizdą, kuriame žmogų lydėtų tiesa ir šviesa. Svarbi jam deganti tautiečių širdyse meilė, gebanti visus suvienyti. Apie 1990 m. Česlovas Milošas, Nobelio premijos laureatas, „Tautiška giesmė“ išvertė į lenkų kalbą.

Eilėraštyje „Ne tas yra didis“ aukštinaamas geraširdiškumas, dorumas, pasiaukojimas kitiems. Galingas yra tas, kuris skelbia pasauliui taiką ir ramybę. V. Kudirka mano, kad drąsa neslypi karde ar griežtame žvilgsnyje, bet kojoje už minties, nuomonės laisvę. Narsus žmogus pasako teisybę

į akis. Kudirka mokėjo tai padaryti. Apie tai byloja jo satyros „Lietuvos tilto atsiminimai“, „Viršinininkai“, „Cenzūros klausimas“, „Vilkai“. Tai veikalai, kuriuose pašiepiamos žmonių ydos, trūkumai, blogi poelgiai. Jose išryškėja ironija, šaržas, groteskas bei farsas. Kūrinių pasakotojas orus, gina savo mintis, idėjas, moralę, peikia caro valdininkų poelgius bei neigiamus charakterio bruožus. Demokratinės visuomenės atstovas kovoja dėl paprastų žmonių teisių, nori jiems sugražinti garbę. Kudirka buvo įsitikinęs, kad negalima išjuokti konkrečios asmenybės, o tik šaipytis iš jos niekingų darbų. Tokios taisyklės laikėsi kurdamas hiperbolizuotus viršinininkų portretus. V. Kudirkos darbai leidžia jį laikyti vienu pirmųjų Lietuvos satyrikų. Jis sakė: „Parašyti satyrą kur kas sunkiau, nekaip sustatyti puikiausią pamokslą“. Šio prozininko darbai gali būti skaitomi ir šiandien, jie nėra pasenę.

V. Kudirka buvo ne tik poetas ir prozininkas. Tai taip pat literatūros kritikas. Jo stilius šmaikštus ir kaudus. Kūrėjas parašė literatūrinį traktatą „Tiesos eilėms rašyti“, kuriame aptariamoms pagrindinėms eilėdaros sistemos. Jis manė, kad rašytojai turėtų stengtis „dailinti“ kalbą, o ne ją teršti. Be to, Kudirka vertė kitų rašytojų darbus: „mylimiausių“ kūrinį „Kainas“, kurį parašė Baironas, Šilerio „Orleano mergelę“ bei „Vilijų Telį“, A. Mickevičiaus „Vaidilos apysaką“ iš „Konrado Valenrodo“ ir „Vėlinių“ III dalį, ir kt. Poetas neatsiskyrė nuo tautosakos – harmonizavo liaudies dainas, sudarė dviejų sąsiuvinų rinkinį „Kanklės“. Šis žmogus buvo labai muzikalus – grojo violončele, besimokydamas gimnazijoje – smuiku. Jis sukūrė melodiją Lietuvos himnui. V. Kudirka nupiešė vinjetę laikraščiu „Ūkininkas“. Tarp literatūrinių jo darbų galima rasti meilės sonetą „Valerijai“ bei alegorinių pasakėčių: „Žvirbliai ir kaliausė“, „Šiaučius ir gizelis“.

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

V. Kudirkos paminklas Kudirkos Naumiestyje

V. Kudirkos kapas Kudirkos Naumiestyje

Rašytojas susirgo džiova. Paastrėjus jos požymiams, turėjo vykti gydytis į Krymą bei Adrijos pajūrį. 1897 m. iš tolimų kraštų sugrįžo į mylimą tėvynę. Apsigyvenęs Naumiestyje, toliau kūrė, nors jo jėgos greitai seko. Norėjo kuo skubiau pabaigti suplanuotus darbus. Net paskutiniaus gyvenimo metais rūpinosi „Varpo“ reikalais, rašė straipsnius. Dr. Staugaitis pasakojo: „Kiek kartų teko man apsilankyti pas V. Kudirką, visados didžiai susigrauzdavau V. Kudirkos išvaizda: aukštam kambary, lovoje guli sudžiūvęs kaip šešelis žmogus, stiprios, milžiniškos dvasios su degančiomis akimis ir vis rašo ir rašo!“ Vos gyvas rašytojas dar atrodė rusams pavojingas – visą laiką jį sekė. Šis žymus žmogus, ligos pakirstas, mirė 1899 m. lapkričio 16 d. V. Kudirką palaidojo jam artimi žmonės Naumiesčio kapinėse. Ant kapo buvo pastatytas nukirsto medžio formos akmeninis paminklas, ant kurio

iškaltas jo sukurto himno posmelis. Tuometinė valdžia dėl to sunerimo ir liepė pašalinti tą užrašą.

V. Kudirka – švelnus, linksmas, bet ir rimtas bei tvirtas vyras. Neišsižadėdavo savo nuomonės, buvo doras žmogus. Jam nerūpėjo įvairios likimo pateiktos kliūtys. Sirgdamas nepagydoma liga, stengėsi įvykdyti savo darbus, gyvenimą paaukojo tėvynei. Šis vyras žadino meilę gimtajam kraštui ir kitų žmonių širdyse. Jis nekenėtų tų, kurie daug kalbėdami neištesėdavo pažadų. Jo dėka galėjo atgimti lietuvių literatūra, XIX a. II pusėje susidarė palankiausias sąlygos plėstis lietuvių tautiškumui. Slaptose draugijose klierikai užsibrėžė iškilus tikslus: mokyti lietuvių kalbos,

platinti lietuvišką spaudą, atgaivinti lietuviybę Seinų vyskupijos kunigų širdyse. Seinų kunigų seminarija davė Lietuvai švietėjų ir kūrėjų.

Bibliografija:

1. *Literatūros enciklopedija mokyklai, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2011, ISBN 978-609-425-047-7.*
2. *Lindė-Dobilas Julijonas, Į slėpinįgąjį dvasios pasaulį, Vilnius, 1996, ISBN 5-415-00346-0.*
3. *Maksimavičius Petras, Seinų kunigų seminarija. Prieiga per internetą <<http://punkskas.pl/kunigu-seminarija/>>.*
4. *Martišiūtė-Linartienė Aušra, Elektroninė literatūros chrestomatija 11 klasei. 1.0 versija. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2011. Prieiga per internetą <<http://www.vkg.vilnius.lm.lt/lit/E.%20chrestomatija.pdf>>, ISBN 978-609-425-055-2.*
5. *Gabys Juozas, Vinco Kudirkos raštai, Tilžė: Mauderodė, 1909. Prieiga per internetą <<http://pbc.biaman.pl/Content/14292/ksf10911.pdf>>.*

Tęsinys.

Pradžia „Aušros“ š. m. 23 nr.

Pašėlusio tempo graudus rezultatas – žmogus nebesugeba suaugti su tuo, ką sutinka kelyje.

O juk gebėjo. Prisimenate pasakas. Keliaujantis herojus sustoja pagelbėti pernokusių vaisių nuvargintai obei, apsaugo nuo pikto medžioklio erelio vaikus, ištraukia iš vilkduobės vilkiukus, pasidalina paskutine duonos kriaukle su vargeta...

Namai yra visada daugiau, negu mums teko pažinti. Namai yra visko pradžia. Nebe chaosas, o prigimtinė tvarka, ramybė ir pastovumas. Žmonės, kurie neturi gerų namų, yra priversti juos kurti svetur, už savo prigimtinio pasaulio ribos.

Tikrieji namai yra prigimtoji šiluma, artimumo teikiamas jaukumas, prasiskverbiantis pro žmones ir daiktus, išsisklaidantis po visą žmogaus gyvenimo erdvę ir laiką, tampantis požiūrius ir nuostatas lemiančiu lauku, *sacrum* vieta, tavo kūnu ir krauju, nereikalaujančiu metafizikos.

Išėjimas iš namų, tikrųjų, gimtųjų, persmelkusių pašamone ir apglėbusių individo esmę, yra tarsi išvarymas iš rojaus. Išėjimas iš namų – modernaus gyvenimo pradžia. Savųjų namų smėlynuose statymo pradžia. Išeinant išsemiama būtis, tarpusi prigimtajame kosmose. Vietoj duotybės, ramybės, jaukumo, aiškaus žinojimo atsiranda gyvenimo normos ir taisyklės.

Pagalvokime dar apie namus. Kai iš jų išėini, tikrovė tampa koridoriu. Koridorius yra tas pereinamasis laikotarpis, kai nebesugebi išlaikyti nei būties, nei duoties, bet tikiesi ką nors rasti ateityje. Taip turėtų būti skaitoma ir modernaus pasaulio istorija, prasidedanti gal nuo paties Abraomo išėjimo į Kanaaną, o gal net nuo tėvų Adomo ir Ievos išvarymo iš rojaus.

Taip būna, kai gyvenimi antruosiuose namuose, dar gali grįžti į tėviškę, dar

Lietuvybė XXI amžiuje

Pranešimas, skaitytas minint Punsko LKN 60 metų jubiliejų

RIMANTAS BALSYS

esi išsaugojęs rūpestį dėl ten gyvenančių žmonių, gali panirti į įstabų pirmą pradžią vaikystės kosmosą. Išėjęs iš namų, iš vietos, kur iš tikrųjų buvai, galėsi geriausiu atveju atkartoti tai, ką ten matei, jautei ir girdėjai (kaip tai darė išėivijos poetai žemininkai).

Žmogaus lemtis yra „ieškoti savo vietos“ ir gyventi ją suradus. Tas pat tinka ir tautai. Visos žinomos tautos ir tautelės, taip pat šiuo metu aptinkamos gentys gyvena „savo vietose“, savomis laikomose vietovėse, kurias tenka ginti nuo šiuolaikinių kolonizatorių, prisidengiančių tarsi neišvengiama civilizacijos ar modernizacijos „logika“, nuslepiančia grobuonišką, plėšikišką tos kolonizacijos pobūdį. Žinome, koks likimas ištiko Amerikos indėnų gentis, netekusias savo gimtųjų žemių per jiems nesuvokiamus baltųjų įteisintus prekybinius sandėrius. Iš šeimininkų jie virto nuomininkais ir galop nutautėjančiais rezervatų gyventojais. Jokia tauta negali egzistuoti be savo žemės, savos gyvenamos vietovės, savo gyvenamojo pasaulio, kadangi žemė toje vienintelėje tautai dovanotoje pasaulio vietoje teikia tautos bendrystei gyvybinių syvų ir kūrybinių galių. Žemės netekusios tautos likimas aiškus – degradacija ir išnykimas.

Antrasis – humanistika.

Pasaulis humanitaroms šiais laikais nėra nei itin palankus, nei prielankus.

Šiandienos pasaulis, kuriam jau pritvirtinta „vartotojiškos epochos“ etiketė, į humanitarą podąžniai žiūri itariai – kartais su nuostaba, kartais

su panieka, kartais su užuojauta, kartais su baime.

Humanitariniai mokslai tokioje visuomenėje vis labiau tampa tuo „kažkuo“, ko reikalingumą reikia nuolat įrodinėti, nuolat pasiteisinti rimtiems „dėdėms ir tetoms“. Dalis visuomenės tyliai pripažįsta / prisipažįsta, kad su humanitaru įdomu paplepėti prie kavos puodelio, alaus bokalo ar vyno taurės apie šio gyvenimo „viršūnes ir gelmes“, tačiau su realiu gyvenimu (o realus yra tik toks, kokiam jie atstovauja) tie „knygiai“ humanitarai nieko bendro neturi.

Kodėl taip? – paklauskite. Pabandykite paieškoti atsakymo.

Pripažinę, kad gyvename visuotinio vartojimo epochoje, turime pripažinti ir kitką – dažnas šios epochos žmogus galėtų būti įvardijamas (taip kažkada prasitarė buvęs kultūros ministras Arūnas Gelūnas) *uogų rinkėju*. Jeigu norite kitaip – saldžiųjų šaknelių rankiotuju.

Tai žemiausios civilizacijos pakopos atstovai. Kur kas žemesnės nei žemdirbystė. Juk žemdirbys, remdamasis šimtmečiais sukaupta protėvių išmintimi, patyrimu, kruopščiai planuoja, kiek, kur, kada ir ką sodins; pamaloninęs dievus, visus tuos darbus nudirba; kantriai laukia, vildamas, tikėdamas, jog tai, ką pasėjo, ir pjaus. Meto nuo sėjos iki pjūties pasikartojantis ritmas paženklinamas ritualais. Taip per darbą ir apeigą pasiekama harmonija, žmogiškosios egzistencijos pilnatvė.

Kitaip yra „uogų rinkėjų“ arba

„saldžiųjų šaknelių rankiotuju“ epochoje. Uogų rinkėjui ritualas nereikalingas, nes jis paprasčiausiai nori susirasti uogą ir įsidėti ją į burną. Ir kuo didesnę uogą.

Tokioje aplinkoje, Regimanto Tamošaičio žodžiais betariant, „asmenybė formuojasi jau ne iš vidaus, bet lyg iš išorės, pakludama adaptacijos dėsniams, šiandien asmenybė – tai kietas informacijos kiautas, žinių apvalkalas ir kažkokia amorfinė juslingumo masė ten, kur turėtų būti asmenybės branduolys. Globalaus pasaulio idėjų suartėjimas atitolina mąstymo, analizavimo, interpretavimo savitumą. Kai vienkartinų daiktų apsuptyje žmogus džiaugiasi gyvenantis šia diena, *kažkas iš aukščiau suplanuoja ne tik tai, ką jis pirks pietums, bet ir visą gyvenimą*“.

Kitaip tariant, suplanuos, kaip rengtis, kaip mąstyti, ką kalbėti, ką sėti ir ką pjauti, kiek laivų supjaustyti, kiek laukų palikti dirvonuoti; kam su kuo tuoktis, kam gimdyti ir vaikus auginti ir t. t.

Tiems, kurie planuoja už visus, humanitarai nereikalingi. Nes nereikalinga asmenybė, intelektualas, galintis demaskuoti planuotoją, galintis analizuoti, interpretuoti, galintis įžvelgti mito ir ritualo gelmę, galintis suvokti ir kitiems pasakyti, kas yra tauta, kokia yra atraminių tautos vertybių – kalbos, žemės, papročių ir tradicijų išsaugojimo ir tęstinumo svarba.

Trečiasis – nacionalinis tapatumas.

Esminis dalykas – mes pamiršome nacionalinio tapatumo tvirtinimo tikslą. *Ir kalba, ir nacionalinė kultūra* niekam kitam nereikalinga, tik nacionaliniam tapatumui tvirtinti. *Kultūra visada yra vietinė, susijusi su tam tikra žeme, ir ji kuriasi gimtosios kalbos pagrindu.*

Jaunuolis gali paklausti, kam jam reikalinga lietuvių kalba, jeigu jis ruošiasi studijuoti kitur, jeigu jam reikalingesnė anglų ar vokiečių kalba dėl susižinojimo, vadinamosios komunikacijos. Kai jam jau kyla toks klausimas, o jis neišvengiamai kyla, tai rodo, kad su sistema yra nepaprastai blogai. Mes taip pat galime klausiti, kam mums reikia mylėti tėvus.

Yra klausimų, kurių negalima net pateikti. Tai turi būti išsąmoninta augant. Gimtoji kalba ir gimtoji kultūra yra egzistenciniai mūsų savasties dalykai.

Arba mes išsaugome savastį, kuri skiriasi nuo kitų savasčių, taip pat gerbtinų latvių, lenkų, žydų, arba mes neišsaugome savasties, mokėdami tik komunikuoti, galėdami iš esmės gyventi bet kur, tarsi pasaulio piliečiai.

Vienai ar kitaip, turime suprasti, kad pasaulio piliečių nėra. Kad ir kaip gerai mokėtume komunikuoti, mes turėsime taikytis prie tų, kurie turi savastį, nes savastis reiškia ir savą gyvenamąją vietą, kuri yra sava ir niekieno kito.

Lietuva, kaip valstybė, yra lietuvių tautos gyvenamoji vieta, tai istoriškai ir likimo duota dovana.

Sovietmečiu visi kalbiniai igūdžiai išliko, nes tai, mano galva, buvo didžiulis smetoninės mokyklos nuopelnas. *Smetoninė mokykla perdavė lietuvių tvirtinimo dvasią. Ši nuostata – tarnauti Tėvynei – labai aiškiai iširėžė į jaunimo sąmonę. Ją turėjo ir tie jauni patriotai, kurie kovėsi pokariu.*

Lietuvos valstybės kūrimo istorija rodo, kokia veiksminga tautinės ir visuomeninės sąmonės formavimo

požiūriu buvo lietuvių tvirtinimo politika, kurios pagrindines gaires suformulavo ir nuosekliai siekė įgyvendinti dar prezidentas Antanas Smetona: „Vieningas tautiškos linkmės turi būti auklėjimas mokykloje, visose valstybės ir visuomenės įstaigose, visame kultūrinių organizacijų tinklo bendravime.“ Atkreiptinas dėmesys, jog tose politikos gairėse pradedama nuo mokyklos, kuri ir suvokiama kaip pagrindinis nacionalinio tapatumo tvirtinimo veiksnys. Tačiau pats A. Smetona, kaip niekas kitas, puikiai suvokė, koks sunkus yra lietuvių darbas ir dėl kokių priežasčių. Jam tarsi savaime aišku buvo, jog esame daug nustoję „lietuviškos kilmės pajėgų“, todėl „kas kituose kraštuose savaime suprantama, tuo Lietuvoje, deja, dar abejojama“, o abejojama ne tik dėl menko kultūrinio bei politinio akiračio, bet ir dėl to, „kad dar toli gražu ne visų lietuvių sąmonė tautiška“.

Naujaisiais laikais mokykla nebuvo pasiruošusi visiems iššūkiams, kurie ateina kartu su globalizacija, kompiuterizacija. Mes patys nebuvome pasiruošę.

Lietuvių tautinei kultūrai gresia išnykimas, kaip ir daugeliui kitų pasaulio kultūrų. Ne tik mažosios tautos, bet ir kai kurios didžiosios, pavyzdžiui, prancūzai ar vokiečiai, jaučia savo kalbos bei kultūros išnykimo pavojų ir imasi aktyvių veiksmų joms išsaugoti.

Dauguma jaunų lietuvių planuoja palikti Lietuvą – lietuvių kalba, lietuvių gyvenimas tėvynėje jau nebus suvokiama kaip vertybės. Vis labiau įsibėgėjant globalizacijai, pasaulyje įsitvirtina masiškiausios kalbos: anglų, ispanų ir kinų. Mokydamiesi pagrindines kalbas, žmonės vis mažiau dėmesio skiria gimtajai kalbai.

Lietuvių bėda yra ypač dideliame pavojuje, nes lietuvių tėra keli milijonai, o ir tie patys sparčiai palieka Lietuvą.

Augant tarpvalstybinių ekonominių ryšių svarbai, dažnai neapsimoka

lietuvių kalba tvarkyti dokumentaciją ar vesti susirinkimus bei pasitarimus netgi Lietuvoje įsikūrusiose tarptautinėse įmonėse. Kiekvienais metais Lietuvoje daugėja kompanijų, atsisakančių lietuvių kalbos ir verčiančių savo darbuotojus lietuvius kalbėti angliškai ar kuria kita kalba.

Dėl tos pačios priežasties jauniems lietuviams, siekiantiems karjeros ir turto, neapsimoka gaišti laiko detaliai susipažinimui su tautine kultūra, savo gimtosios kalbos turtingumu bei subtilybėmis.

Pagaliau dabartinę kultūrą, visuomenės nuomonę ir vertybes formuojančiai televizijai neapsimoka kurti tautinę kalbą ir kultūrą propaguojančių laidų.

Masinė emigracija dar labiau komplikuoja lietuvių padėtį. Kuo mažiau Lietuvoje lieka lietuvių, tuo labiau skursta lietuvių kalba, tuo mažiau apsimoka investuoti į tautinę kultūrą.

Vietoj išvadų

Nacionalinio tapatumo ir tautos bei visuomenės kūrybinių galių stiprinimas įmanomas tik išlaikant egzistencinį gimtinės, kalbos, lietuvių ir kultūros sąryšį. O tam reikia visų mūsų pastangų. Ir nuolatinių pastangų. Apie tai kalba J. Marcinkevičius savo herojaus Mindaugo (to paties pavadinimo poema ir pjesė) lūpomis: „Tam darbui, kur pradėjau, nėr pabaigos...“ Ta pati idėja įprasmintą ir kalboje. Darybinė žodžių pilti – pilis – pilietis slinktis rodo, jog piliečiu save vadinti gali tik tas, kuris supylė kalną ir ant jo pastatė pilį – Lietuvą. Kas to nesupranta, tam belieka priminti istoriją apie britų premjerą Čerčilį, pas kurį, Antrajam pasauliniam prasidėjus, atėjo kažin kuris ministras ir pasiūlė kultūrai skirtas lėšas perduoti karo biudžetui. „O dėl ko tada kariausim?“ – nesuprato premjeras. Kas nesupranta ir šios istorijos prasmės, veikiausiai yra ne šiaip kvailys...“

Lietuvių tautinis judėjimas ir Seinų spaustuvė

Pranešimas skaitytas 2016 m. lapkričio 4 d. per „Šaltinio“ spaustuvės 110-ųjų įkūrimo metinių minėjimą

RIMANTAS MIKNYS

Tęsinys.

Pradžia „Aušros“ š. m. 23 nr.

II. SEINŲ SPAUSTUVĖ KAIP DEŠINIOJO LIETUVIŲ TAUTINIO JUDĖJIMO SPARNO ATRAMA IR STIPRĖJIMO VEIKSNYS.

Pažymėtina, kad kaip yra pastebėjęs vienas iš Seinų istorijos tyrinėtojų Algimantas Katilius, XX a. pradžios Lietuvos visuomenė jau buvo ne ta, kokia ji buvusi prieš 1863 m. sukilimą. „Aušra“ ir kita slapta lietuviška spauda buvo išauginusi visai naują skaitytojų kartą. XX a. pradžioje lietuvių skaitytojo interesai neapsiribojo vien elementorių, „kantičkų“, „živatų“ ar panašios lektūros skaitymu¹. Nauja lietuvių tautinio judėjimo situacija, kaip jau buvo minėta, vertė persiorientuoti ir katalikiškąją inteligentiją. Sumanymas Seinuose spausdinti savo vieną svarbiausių leidinių – „Šaltinį“ – tiesiogiai susijęs ir su spaustuvės atsiradimu šiame mieste. Pažymėtina, kad sprendimas Seinuose kurti spaustuvę ir leisti „Šaltinį“ turėjo savo karštus adeptus, bet netrūko ir nemažesnių šios minties skeptikų.

Prie svarbiausių Seinų idėjos adeptų reikia priskirti vyskupijos administratorių prelatą Juozapą Antanavičių ir kun. Juozapą Laukaitį, kuris buvo vysk. Antano Baranausko

sekretorius, vėliau Seinų konsistorijos sekretorius ir seminarijos profesorius. Prelato J. Antanavičiaus iniciatyva 1905 m. gruodžio 6 d. Vilniuje įvyko visų trijų vyskupijų kunigų susirinkimas, kurio vienas iš nutarimų skelbė: „[...] Mums visiems kunigams trokštant parupinti kaimiečiams laikraštį, kurio reikalą kiekvienas atjaučia, nieko daugiau nebeliko, kaip įkurti Seinuose formaliskai jau leistą Prapuoleniui „Šaltinį“.

„Šaltinio“ išleidimui ir pirkimui Seinuose spaustuvės kunigai įsteigė tam tikrą draugiją, kurios įstatymai drauge su „Šaltinio“ prospektu neužilgo bus išsiųsti visiems diecezijos kunigams lietuviams ir įkurią mes liepsime įnešti minėtus 3000 rub. kunigų aukų.

Nelengvas tai dailtas išleidinėti Seinuose laikraštis, bet tvirtai tikimės, kad „Šaltinio“ išleidėjai su Dievo pagalba pergalės visokias kliūtis ir meiliai kviečiame gerbiamąjį Seinų diecezijos kunigiją padėti jiems raštais, prenumeratos platinimu ir pirkimu seiniškės draugijos pajų.“²

Taigi pacituotame prelato J. Antanavičiaus rašte labai aiškiai išdėstyta pozicija už atskiro leidybinio centro kūrimą Seinuose. Kaip nurodo Algimantas Katilius, tyręs spaustuvės Seinuose įkūrimą, „organizaciniai darbai užgulė ant kun. J. Laukaitio pečių. [...] J. Laukaitiui į pagalbą stoją kunigai Vincentas Dvaranauskas

ir Jurgis Nariauskas. Šių trijų kunigų vardu pavadinta bendrovė „Šaltiniui“ leisti ir knygoms spausdinti³. Šios bendrovės pirmininku buvo išrinktas kun. J. Laukaitis“⁴.

Spaustuvė darbą pradėjo 1906 m. vasario mėn. pradžioje⁵, pirmasis „Šaltinio“ numeris pasirodė 1906 m. kovo 31 d. (naujuoju stiliumi), o kitą dieną, t. y. balandžio 1, prelatas J. Antanavičius pašventino spaustuvę ir „Šaltinio“ redakcijos patalpas⁶. Taip prasidėjo „Laukaitio, Dvaranausko, Narjausko ir Bendrovės“ spaustuvės Seinuose veikla, kuri tęsėsi iki 1915 m. vasario 15 d., kai užsidarė galutiniai⁷. Tad spaustuvė Seinuose veikė lygiai devynerius metus.

Iš pat pradžių spaustuvė Seinuose steigama laikraščio spausdinimui ir per visą jos egzistavimo laikotarpį periodinės spaudos leidimas išliko svarbiausiu veiklos uždaviniu. Žinoma, pirmiausia toks apibūdinimas tinka savaitraščiui „Šaltinis“, kuris su priedais „Šaltinėlis“, „Artojas“, „Vainikėlis“ ir „Vainikas“ buvo spausdinamas nuo 1906 iki 1915 m. Be „Šaltinio“, dar leisti „Vadovas“, „Spindulys“ ir „Žiburys“. Netgi kurti planai Seinuose leisti dienraštį, bet nerizikuota⁸.

Pirmaisiais leidimo metais „Šaltinis“ turėjo 500 prenumeratorių. Kas metai augo skaitytojų būrys ir 1909 m. spaustuvė kiekvieną savaitę

išspausdindavo po 6 tūkst. egz. „Šaltinio“, o prieš Pirmąjį pasaulinį karą tiražas išaugo iki 15 tūkst. egzempliorių⁹. Tuo tarpu Kaune leistas panašaus pobūdžio savaitraštis „Vienybė“ 1914 m. tesiekė 6000 egzempliorių tiražą¹⁰. „Šaltinis“ buvo skaitomas ne tik Suvalkų gubernijoje, bet ir Kauno bei Vilniaus.

Antras ir intelektualine prasme svariausias Seinuose leistas periodinis leidinys – tai žurnalas „Vadovas“, kurio pirmas numeris pasirodė 1908 m. rugsėjo mėn. Žurnalo sumanytojas ir pirmasis redaktorius buvo kun. J. Laukaitis, o leidėju pasirašinėjo kun. K. Prapuolenis. Vėliau redagavo kun. J. Staugaitis ir kun. dr. P. Kuraitis. Tiražas buvo pasiekęs 1000 egzempliorių. Bet to nepakako. Kaip nurodo Birutė Vileišytė, „besiuntinėjant nemokamus „Šaltinio“ egzempliorius į Vilniaus ir Gardino apylinkes, sumanyta išleisti naują laikraštį, labiau pritaikytą vietinių gyventojų lygiui“¹¹. Tokiu tapo laikraštis „Spindulys“, kurio pirmasis numeris pasirodė 1909 m. gruodžio mėn. Jis išeidavo kas dvi savaitės. Šį laikraštį daugiausia skaitė Vilniaus krašto lietuviai.

1910 m. vasario mėn. įvykusiame visuotiniame „Žiburio“ draugijos susirinkime numatyta leisti savo spaudos organą. Taip atsirado draugijos pirmininko kun. Motiejaus Gustaičio prašymas Suvalkų gubernatoriui, kad būtų duotas leidimas laikraščiu, pavadinimu „Žiburyš“. Be visų paminėtų laikraščių, dar nuo 1907 m. buvo spausdinamas „Žiburio kalendorius“.

Labai svarbus Seinų spaustuvės veiklos baras – knygų leidyba. Savo studijoje B. Vileišytė pateikė leidinių sąrašą (iš jų 257 knygos)¹², vėliau jis papildytas (12 knygų)¹³. Šį leidinių sąrašą dar galima pratęsti¹⁴. Kaip matome, Seinų spaustuvėje išleistų knygų skaičius artėja prie trijų šimtų. Žinoma, Vilniuje ir Kaune bendras išleistų knygų kiekis didesnis,

bet Seinai, anot kai kurių autorių, pagal išleistų spaudinių lietuvių kalba skaičių užėmė pirmąją vietą tarp lietuviškos spaudos leidėjų¹⁵.

VIETOJ PABAIGOS: IŠAUGUSI KRIKŠČIONIŲ DEMOKRATŲ VIETA POLITINIAME ETAPE.

Taigi paskutinis pastebėjimas įgalina formuluoti jau mano savarankišką teiginį, jog Seinai su savo spaustuve tapo tuo veiksmu, kuris užtikrino vadovaujamąjį krikščionių demokratų vaidmenį lietuvių tautiniame judėjime 1906–1915 m. Aišku, kalbama apie legalią tautinę kultūrinę veiklą, kurioje krikščionių demokratų dominantė šiuo laikotarpiu tapo neginčijama. Jie išplėtė savo draugijas ir organizacijas, į jas sukviesdami daug susipratusių lietuvių. Tarp tokių organizacijų paminėtinos Šv. Juozapo ir Šv. Zitos katalikiškos darbininkų ir tarnaičių draugijos. Neprilygo nei viena kitos idėjinės orientacijos draugija katalikiškoms švietimo draugijoms („Saulės“, „Žiburio“, „Ryto“), kooperacinėms organizacijoms („Žagrė“), akcinėms bendrovėms (Vilniaus „Vilija“), jaunimo organizacijoms („Pavasario“) ir kt. Žmonių telkimui spauda buvo viena iš pagrindinių priemonių. Kaip rodo tyrimai, jie minėtu laikotarpiu kaip tik ir leido daugiausia legalios periodinės spaudos (60–70 proc. visų leidinių). Štai 1913 m. krikščionims demokratams priklausė 16 lietuviškų leidinių iš 26, o 1914 – 18 iš 31¹⁶. Neabejotina, kad Seinams čia tenka svarbus vaidmuo.

Be to, manau, kad Seinų spaustuvė ir jos išleisti leidiniai, knygos leido lietuvių krikščionims demokratams įgyvendinti Popiežiaus Leono XII enciklikų „Rerum Novarum“ (1891) ir „Graves de Communi“ (1901) nuostatas, kad dvasininkija neribotų savo darbo vien Šv. Sakramentų teikimu, religiniais pamokymais, o eitų į žmones, padėtų jiems spręsti

visuomeninio gyvenimo problemas ir taip atneštų tikėjimui naudos, kad taip krikščioniškoji demokratija gali ir turi Bažnyčios bei tikėjimo labui naudoti ir politinį darbą.

Pažymėtina, kad krikščioniškosios demokratijos nuostatas išpažįstantys ne tik rūpinosi katalikybės pozicijų stiprinimu bręstančioje modernioje lietuvių visuomenėje, bet kartu veikė ir už lietuvių tautinės kultūros laisvių ir teisių išplėtojimą, stėjo prieš jų varžymus ir taip prisidėjo prie tautos konsolidavimo, tautinio sąmoningumo kėlimo, žlugdė Rusijos carizmo rusifikacines, asimiliacines valdžios užmačias. Visame šiame darbe Seinams teko labai svarbaus centro vaidmuo.

¹ Katilius A., *Seinai – kultūros centras ar periferija? Aušra. Lenkijos lietuvių leidinys, 2001, nr. 3, p. 22.*

² Prelato J. Antanavičiaus raštas vyskupijos kunigams. Katilius A., *Seinai – kultūros centras ar periferija? Aušra. Lenkijos lietuvių leidinys, 2001, nr. 3, p. 23.*

³ Šaltinis, 1906, nr. 2, p. 31.

⁴ Katilius A., *Seinai – kultūros centras ar periferija? Aušra. Lenkijos lietuvių leidinys, 2001, nr. 3, p. 23.*

⁵ Vileišytė B., *Kultūrinė Seinų spaustuvės veikla (1906–1915). LKMA Metraštis, Roma, 1968, t. 4, p. 60.*

⁶ Šaltinis, 1906, nr. 2, p. 31.

⁷ Merkys V., *Lietuvos poligrafijos įmonės 1795–1915 m. Spauda ir spaustuvės, Vilnius, 1972, p. 176.*

⁸ Ten pat.

⁹ Vileišytė B., *min. veik., p. 74–75.*

¹⁰ Tarybų Lietuvos enciklopedija. Vilnius, 1988, t. 4, p. 507.

¹¹ Vileišytė B., *min. veik., p. 121.*

¹² Vileišytė B., *min. veik., p. 136–154.*

¹³ LKMA Metraštis. Vilnius, 1994, t. 7, p. 381–386.

¹⁴ Katilius A., *Seinai – kultūros centras ar periferija? Aušra. Lenkijos lietuvių leidinys, 2001, nr. 4, p. 20.* Žinia, kad A. Katiliui pavyko nustatyti tokius leidinius: 1. *Akcja Katolicka Djecezji Sejmeńskieje. Seinų Druk. Laukajtysa i spólki. 1906, 16 s. 2. De vita Sacerdotali. Seinis Tipogr. Laukaitis et Sociorum. 1906, 20 p. 3.*

Gyvojo rožančiaus įstatai. Seinai: Laukaičio ir Bendrovės sp. 1906, 16 p. 4. Katalikų Akcija Seinių dijecezijoje. Seinai: Laukaičio ir Bendrovės sp. 1906, 16 p. 5. Įstatai kunigų susivienijimui. Seinai: Laukaičio ir Bendrovės sp. 1907, 16 p. 6. Ustawa Po-bożnego Stowarzyszenia Świętej Rodziny Nazaretańskiej. Seiny Druk. Łaukajtysa i spółki. 1907, 20 s. 7. Ustawa Tercjarzy Świeskich zakonu Św. Franciszka. Seiny Druk. Łaukajtysa i spółki. 1907, 31 s.

¹⁵ *Cerniauskaitė V., Lietuviškos knygos raida tautinės kultūros plėtros sąlygomis 1904–1914 metais. Daktaro disertacija. Vilnius, 2000, l. 30.*

¹⁶ *Plačiau apie tai: Miknys R., Lietuvos demokratų partija 1902–1915 metais. Lietuvių atgimimo istorijos studijos, t. 10, Vilnius, 1995, p. 143–144.*

Gruodžio 10–11 dienomis „Caritas“ su moksleiviais suorganizavo Punsko parduotuvėse rinkliavą maisto produktų, kurie išdalijami reikalaujantiems pagalbos. Gruodžio 18 dieną po Sumos apie 14 val. pakvietė visus norinčius pasidalinti kalėdaičiu, pagiedoti giesmių, pasivaišinti ir pabendrauti „Carito“ patalpose. Jaunimui, parduotuvių vadovams ir darbuotojams, geros valios žmonėms širdingai dėkojame.

Visiems linkime ramių Kalėdų švenčių ir Dievo palaimos.

„Carito“ nariai

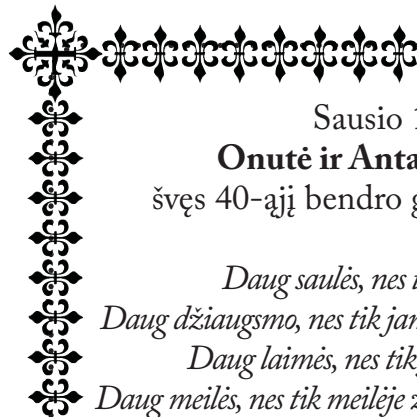
Dėkojame Suvalkų ligoninės gydytojai (vaikų chirurgai) Jūratei Agurkienei ir medicinos seselei Elenai Kereišis už gydymą ir priežiūrą.

Jolanta ir Petras Vitkauskai

BRANGIAI PERKAME

gintaro dirbinius ir gabalus, ženkliukus, monetas, paveikslus, skulptūras, kitas senienas. Atvykstame į Punską.

Tel. +370 653 764 51

Sausio 1 dieną
Onutė ir Antanas Degučiai
švęs 40-ąjį bendro gyvenimo jubiliejų.

*Daug saulės, nes tik joje žydi gėlės.
Daug džiaugsmo, nes tik jame žmogus pamiršta liūdesį.
Daug laimės, nes tik joje gimsta šypsena.
Daug meilės, nes tik meilėje žmogus suranda vienas kitą.
Tad linkime nepavargt gyvenimo kely.
Laimingi būkite džiaugsmo ir stiprūs liūdesy.*

Sveikina dukros Aldutė, Irena ir Virginija su šeimomis

ŠILTINIMAS PUTOMIS

CELS

Reikliems

Viktoras Misiukonis, tel. 534 535 288
www.cels.pl

PARDUODAME AKMENS ANGLI patraukliomis kainomis.

Perkant daugiau kaip 4 tonas tonos
kaina 550 zl.

Juozas Zubavičius, Seinai, Konarskio g. 4

Tel. 606 459 579, 87 5173 137

Kalėdinis kryžiažodis

35↓... supančioja, 34→... išlaisvina.
 48→... kalba, 2↓... galvoja.
 44→... nesėjamas dygsta, 39→... nekviečiama atvyksta.
 30↓... pamatys, 29→... padarys.
 40↓... apvais, 49→... ateis – vienas nebūsi.
 33↓... kelsi, 11→... gulsi, gyvenime neprapulsi.
 Ant 23↓... jojo, 23↓... ieškojo.
 38↓... viską, ką sakai, bet 37→... visko, ką mąstai.
 26↓... gudriems nepakenkia, kvailo nepamoko.
 26→... kilęs, 20↓... pulsai.
 22→... be dantų, o žmogų suvalgo.
 Blogas 31→... raitas joja, geras – kaip raišas šlubuoja.
 21↓... su 32↓... lygiai balti, tik nelygiai saldūs.
 17↓... aukštas – neįlipsi, 24→... kieta – neįlįsi, reikia ant žemės vargti.
 9↓... – ne vargas, 47→... – ne laimė.
 3↓... miršta kartą, o 27→... – tūkstantį kartų.
 25↓... nelaimėje užjaučia, laimėje pavydi.
 5→... ir žodžio klauso, pikto ir su 10↓... neatitaiso.
 Kas 16→..., tam 43→... dygsta.
 41↓... yra skaudesnis už botagą.
 1↓... duris atidaro, bet 12→... uždaro.
 50→... – miegui, 46↓... – darbui.
 Nesidžiauk 45→..., neverk 19→... .
 Pasidalintas 8↓... – pusė skausmo, pasidalintas 15→... – dvigubas 15→... .
 4↓... teisia, 4↓... baudžia.
 14↓... laukia progos pasitaikant, o 13→... patys sau ją susiranda.
 7→... – išmintingo tarnas, kvailio – ponas.
 Visi gyvena po vienu 28→..., bet ne po vienu 18↓... .
 6→... kelias, 6→... gelias.
 36→... ieško, kur giliau, o 42→..., kur geriau.

Atsakymų lauksime iki 2017 m. sausio 31 d.

Dovana 300 zł (bruto).

✂

Vardas..... Pavardė.....

Adresas.....

Tel. arba el. p.

Atsakymas

Išpildytą kuponą iškirpti ir atsiųsti redakcijos adresu arba nuskenuoti ir siųsti el. paštu.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44

U